

TÜRK KLASİKLERİ : 11

K Ö R Ö Ğ L Ü
ve
D A D A L O Ğ L Ü

H A Y A T I
S A N A T I
Ş İ R L E R İ

Hazırhyan :
CAHİT ÖZTELLİ

İkinci Basılış

V A R L I K Y A Y I N E V İ
Ankara caddesi, İstanbul

68
509

Bu kitabın ilk baskısı
Ocak 1953 te yapılmıştır

Varlık Yayınları, sayı : 919
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır
..... Eylül, 1962

KÖROĞLU

"Köroğlu" çok yaygın bir halk hikâyesidir. Konusu kahramanlıktır. On altıncı yüzyıldaki Celâli isyanları ile ilgili olarak, Köroğlu adında bir eşkiya - kahramanın maceraları olduğu sanılıyor. Son araştırmalarda Köroğlu adında bir Celâli'nin varlığı anlaşılmıştır. Ayrıca, aynı adı taşıyan bir yeniçeri şairinin yaşadığını, 1577 - 1590 İran - Osmanlı seferine katıldığını; bu seferlerde büyük başarıları bulunan Özdemiroğlu Osman Paşa için söylediği iki manzumesinden öğreniyoruz.

Bundan başka, Köroğlu adındaki saz şairinin varlığını, on yedinci yüzyılın meşhur seyyahı Evliya Çelebi'nin eserinden öğreniyoruz. Evliya Çelebi, ünlü eseri "Seyahatname" nin iki yerinde, saz şairlerini sayarken onun adını da söyler. (Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C. I. s. 638 ve C. V. s. 288).

Gerek bu kayıtlardan, gerek İran seferleri ile ilgili şairlerden Köroğlu adındaki bir şairin varlığı kesin olarak anlaşılıyor. Ancak, hikâye kahramanı Köroğlu ile şair Köroğlu aynı şahıs mıdır? Bu kesin olarak bilinmemekle beraber, Başbakanlık Arşivi'nde bulunan yeni bazı vesikalardan, ikisinin bir olduğu ihtimali kuvvet buluyor. Bu vesikalardan, Bolu dolaylarında Köroğlu adında bir eşkiyanın türediğini öğreniyoruz (1579 - 1582). Köroğlu hikâyesi de ancak bu tarihlerde meydana çıkmış olduğuna göre, eşkiya Köroğlu ile şair Köroğlu'nun aynı adam olduğunu, yeni vesikalar bulununcaya kadar kabul etmek yanlış olmaz. Evliya Çelebi'nin bahsettiği Köroğlu ya başka bir kimsedir, veya şöhretini duyduğu bi-

zım Köroğlu'dur. Çünkü konumuz olan Köroğlu, Evliya Çelebi zamanına kadar yaşamış olamaz (1).

Köroğlu hakkında şimdiye kadar yapılmış olan incelemelerden çıkan sonucu yukarıya çıkardık. Kars ilinde uzun zaman tarih, folklor, halk edebiyatı üzerinde esaslı araştırmalar yapmış olan tarih öğretmeni Fahreddin Kırzioğlu, Köroğlu hakkında da değerli incelemelerde bulunmuştur. Onun iddiasına göre, Köroğlu'nun asıl vatani Horasan olup, Anadolu'daki Celâli'lerle ilgisi yoktur. Eski tarihî kaynaklardan istifade eden Kırzioğlu, Köroğlu için şöyle diyor:

"Kun yabğuları sülâlesinden gelme olup Oğuznamelerde "Kara - Konak", ermenice metinlerde ise, başbuğları Mamak'ın adıyla "Mamikonyan Satrap ailesi" diye gösterilen aile, "Murat boylarını" Sasanlı İran'a karşı korumuştur. İşte bu aile, Arapçayı ve yukarı Aras boyunda da hâkim olmuş ve sonraları Karakoyunlu Türkmenleri olarak ortaya çıkmıştır. V. yüzyıldan başlayarak Ortodoks Bizans'a ve zerdüşti - mezdeki Sasan'lara karşı gregoryen mezhebinin kılıcı olarak kur-tarıcılığını yapan bu ailenin destanı, bugün, bütün Önasya Türklüğüne yayılmış olan Köroğlu destanları halinde yaşamaktadır. Bu yüzden halk arasında Köroğlu'nun yeri hep Yukarı - Aras üzerinde ve en çok Kars ilinde gösterilmektedir." (2).

F. Kırzioğlu'ya göre, Köroğlu adı, Osmanlılardan önce Anadolu dışında kalan Türk illerinde vardır. Sonradan 16 ve 17. yüzyıllarda Anadolu'da bu adı alan taklitçileri meydana çıkmıştır.

Kırzioğlu'nun dayandığı vesikalar gerçekten inandırıcıdır. Ancak burada, onların eleştirmesini yapacak durumda

(1) Bu konuda daha fazla bilgi için bakınız: *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, s. 195 - 200.

(2) Daha geniş bilgi için bakınız: *Folklor Postası*, sayı 18 ve 19.

değiliz. Yalnız şurasını söyleyelim ki, hikâye 16 ve 17. yüzyıllarda Anadolu'ya yayılırken yerli kılığa bürünmüş, ilk yapısı o çağların tarihi olayları ile de beslenerek âdeta yeniden ortaya çıkmıştır. Şiirleri ise bu yüzyıllardan öteye almak mümkün değil. Köroğlu hikâyesi, eski destanların yeni zamanlarda aldığı şekil olarak kabul edilemez. Bildiğimiz diğer halk hikâyeleri çeşidinden, esas konusu kahramanlık olan ve bazı tarihi olaylarla da birleşen bir hikâyedir. 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra artan ve Celâli isyanları adıyla anılan olaylarla da beslenerek büyümüş, halk tarafından benimsenerek kısa zamanda çok yaygın hale gelmiştir.

Konu kısaca şöyledir:

Bolu Beyi at meraklısıdır. Seyisi Yusuf'u güzel ve cins at aramağa gönderir. Yusuf, günlerce gezdikten sonra Fırat nehrinin sularından çıkarak bir kırsağa aşan aygırdan olma bir tay bulur. Satın alır. Tayın şimdilik gösterişi yoktur. Fakat ileride mükemmel bir hayvan olacaktır. Bey, bu sevimsiz tayı görünce çok hiddetlenir. Yusuf'un gözlerini çıkartır, tayı da verir, kovar. Kör Yusuf, köyüne döner. Oğluna olanı anlatır. İntikam alacağını söyler. Tayı terbiye ederler. Oğlu Ruşen Ali de büyür, güçlü bir delikanlı olur. Bir gün baba ile oğul, Bingöl dağlarından gelecek üç sihirli köpüğü, Aras ırmağında beklerler. Bu üç sihirli köpükle Yusuf'un hem gözleri açılacak, hem intikam almak için gereken kuvvet ve gençliği elde edecektir. Oğul, köpükler gelince babasına haber vermeden kendisi içer. Yusuf bunu öğrenince üzülür. Fakat oğlunun kendî yerine intikamını alacak bir bahadır olduğundan sevinir. Bu sihirli köpüklerden biri Köroğlu'na ebedî hayat, biri yigittik, diğeri de şairlik bağışlamıştır.

Bir müddet sonra Kör Yusuf, oğluna intikamını vasiyet ederek ölür.

Körün oğul Ruşen Ali, dağa çıkar. Gelen geçeni soyar. Kendisi gibi kanundan kaçanlar etrafına toplanırlar. Yavaş

yavaş Köroğlu, etrafta nam salmaya başlar. Çamlıbel'de bir kale yaptırır. Artık küçük bir de ordusu vardır. Zenginlerden aldıklarını fakirlere, köylülere dağıtır. Üzerine gönderilen orduları bozguna uğratar. Bir gün güzelliğini duyduğu, Kasap Başının oğlu 'Ayvaz'ı kaçıtır, evlât edinir. Başka bir gün Bolu Beyinin bacısı Döne Hanım'ı kaçıtır, evlenirler. Bolu Beyinin askerlerini her zaman bozar. Gelen geçen kervanlardan baş alır. Böylece uzun yıllar bir derebeyi gibi yaşar. Arasıra büyük seferlere de girer (Gürcistan, Çin seferleri).

Bu arada küçük, fakat heyecanlı olaylar geçer. Sonunda delik - demir (tüfek) icad olunup eski bahadırılık geleneği bozulunca dünyanın tadı kalmağ. Ve bir gün, Beylerine de dağılmalarını söyleyerek kırklara karışır, kaybolur. Daha önce Kır-At sırolmuştur. O Kır-At ki, nice yıllar olağanüstü bir kuvvetle Köroğlu'na hizmet etmişti.

Bir söylentiye göre, bir Yahudi bezirgânın getirdiği tüfekte oynayan Beyler, birbirlerini öldürürler. Köroğlu bundan üzülerek kaybolur. Diğer söylentiye göre, bir gün dağda rastladığı çobanda tüfeği görür, sorar. Aldığı cevaba inanmaz. Denemek için kendine çevirir, tetiğe dokunur ve yaralanarak ölür. Sonra Beyler de dağılırlar.

Bütün Türk illerinde söylenen bu kahramanlık hikâyesinin değişik söylenişleri vardır. Köroğlu, Kırklara karıştıktan sonra Beyleri yeni maceralara atılırlar. Bunlar bir bakıma Köroğlu'nun devamıdır. Bu kollar yirmi dört tanedir.

Köroğlu hikâyesi, halk hikâye geleneğinde olduğu gibi, manzum - nesir karışık söylenir. Hissî yerleri ve konuşmalar çoğu zaman manzumdur. Bu manzumeler, sanat yönü kuvvetli, edebiyatımızda eşi bulunmayan kahramanlık motifleriyle süslüdür. Eski devrin cenkleri yer yer canlanır, mert bir üslup ve ifadeye bürünür.

Acaba, bu hikâyeyi ilkönce kim "tasnif", yani telif etmiştir? Bu hususta kesin bir şey söylemek mümkün değildir.

Fakat eşkiya Köroğlu'nun maceralarını ışiten ve aynı adı alan bir aşık - hikâyeçi tarafından telif edildiğini tahmin etmek yersiz bir görüş değildir. Belki de yukarıda söylediğimiz eşkiya ve şair Köroğlu kendi maceralarını türkülerıyla etrafa yaymış, sonra da saz şairleri, yeni türkü ve olaylarla geliştirmiş, zenginleştirmişlerdir.

Bu sebeple, hikâyedeki şairlerin hepsinin bir kişi tarafından söylenmediğini kabul etmek yerinde olur. Hele bir kısım türküler Köroğlu maceralarıyla ilgisizdir ki, bunların şair Köroğlu veya başka saz şairlerinin olduğu muhakkaktır. Ne olursa olsun, Türk halkının kahramanlık duygularını yüzyıllar boyunca yaşatan bu manzumeler bugün de halk edebiyatımızın en güzel verimleridir. Bu yüzden birçok halk şairleri, onun etkisinde kalarak, gerek konu, gerek şekil bakımından nazire diyebileceğimiz manzumeler söylemişlerdir. Bunun en güzel örneklerini XIX. yüzyılda Dadaloğlu vermiştir. Bir bakıma Dadaloğlu'nun da hayatı Köroğlu'ya benzer.

Köroğlu, halkın gözünde mert bir insan, çetin bir bahadır. İyilik sever, zavallılara dokunmaz, halka zulmeden derebeylere aman vermez, sevimli bir kahramandır. Halk hikâyeleri (Kerem ile Aşık, Ferhat ile Şirin gibi) arasında "Köroğlu" başta gelir. Denebilir ki, halk, Köroğlu'nu bir hikâye değil, hakiki, tarihi bir kahraman olarak kabul eder, canlı bir hâtura gibi benimsiyerek varlığının her safhasında yaşar. O kadar ki, yakın zamanların şairlerinden biri, son nefesinde, oğluna, "Oğul, üstüne bir Köroğlu oku da öyle öleyim" demiş ve yorganı başına çekmiştir. Zaten saz şairleri Köroğlu'nu mesleğin "Pir" i sayarlar. Toplantılarında, fasıllarının başında bir Köroğlu türküsü söylerler. Köroğlu, aynı zamanda halk türkülerinde bir beste ismidir. Ayrıca, yiğitçe hareketlerle oynanan bir halk oyununun da adıdır. Görülüyor ki, halk eğlenirken, yaşarken ve ölümlerinde Köroğlu'nu yanından ayırmıyor. Bunun tek sebebi, halkımızın ruhundaki kahramanlık asaletidir. Cenge giderken, savaşırken Köroğlu'nu

söyler, onu oynardı. Zamanla Köroğlu'nun Beylerinin etrafında meydana gelen hikâyeler, onu daha çok yaşatmak istediğinden doğmuştur. Bugün hâlâ Doğu illerimizde "Köroğlu geleneği" yaşamaktadır.

Bu kitapta maksadımız halk edebiyatımızın kahramanlık şiirlerinden en kuvvetli örnekler vermek olduğu için daha fazla tafsilâttan kaçınarak, Köroğlu'ndan kendi zevkimize göre seçtiğimiz şiirleri sunmakla yetiniyoruz.

DADALOĞLU

On dokuzuncu yüzyılda yaşamış, güney illerinin büyük şairi Dadaloğlu'nun hayatı hakkında kesin bilgiye sahip değiliz. Bu durum hemen bütün halk şairleri için böyledir. Bence bunun değişik sebepleri arasında en önemlisi, saz şairlerinin çoğunun ümmî oluşu ve aydın zümrenin onlara önem vermemesidir. Bu yüzden, yazılı belge bulmak çok güçtür. Hele Divan şairlerinden bahseden tezkerelerde halk şairlerinin adlarına rastlamak mümkün değildir. Bunun için, yaşadıkları zamanda hayatlarına dair bilgi vermeyen halk şairlerini incelemek zorlaşmaktadır. Bu durum karşısında halk rivayetleri ve şiirlerinin incelenmesiyle yetinmek zorundayız.

Dadaloğlu için de durum aynıdır. Her büyük şair için olduğu gibi, Güney'de her bölge onu kendine maletmeğe çalışır, rivayetler birbirini tutmaz olur. Burada, rivayetlerle şiirleri ve tarihî olayları karşılaştırarak sonuçlara varmaya çalışacağız.

Dadaloğlu, Toros dağlarında dolaşan göçebe Türkmen aşiretlerinin Avşar boyundandır. Şiirlerinde:

Kalktı göç eyledi Avşar illeri
Ağır ağır giden iller bizimdir

gibi mısralara rastlanmaktadır.

Bu aşiretin gezdiği yerler Toros'ların Erzincan, Payas, Adana, Kozan çevreleridir. Tarihçi Cevdet Paşa, bu çevrelerdeki gezginci aşiretlerin köyler kurarak yerleşmeleri için hükümet tarafından ödevlendirilmişti. Onun yerinde yaptığı inceleme sonunda verdiği bilgide şöyle deniliyor: "Ekser ahalişi Selçuklilerden kalma Türklerdir ki, Varşak aşiretinden

mültezâip (ayrılmış) cemaatler (topluluklar) dır. Bu dağlar, Kozanoğullarının piyade askeri olup, Çukurova'da Ceyhan nehrinin sağ cihetindeki göçebe aşiretler dahi onların süvari askeri idi."

İşte bu yerlerdeki aşiret beyleri, zaman zaman birbirleriyle kavga ettikleri gibi, bazan birleşerek hükümete karşı isyan ettikleri olurdu. Hükümete asker ve vergi vermezlerdi. Buralarda hüküm süren Kozanoğullarının, İngilizlerin de teşvikiyle bir gün istiklâl peşinde koşup kendi başlarına bir hükümet kurmasından bile korkuluyordu. Bu yüzden, Kozan ve çevresinin uslandırılmasıyla, göçebeliği bırakmalarına karar verilmiş; "Fırka-i Islâhiye" adıyla bir ordu kurulmuştu. Yukarıda adı geçen Cevdet Paşa da bu fırkanın komiserliğine tâyin edilmişti. Fırka-i Islâhiye Kumandanı Derviş Paşanın iyi idaresiyle fazla kan dökülmeden aşiretlerin isyanı bastırılmış, bir kısmı başka taraflara gönderilerek yerleştirilmiştir (1868). Bu son olaydan sonra, derebeylerinin nüfuzları kalmadı. Bu arada Dadaloğlu'nun aşireti Avşarlılar da Sivas'ın Aziziye ilçesinin Sindel köyüne yerleştirildi. Bu son dövüşün acılarını Dadaloğlu, içli sazının tellerinde dile getirmiştir. Türkülerinde onun hayalini görür gibi oluruz. Bir elinde sazı, bir elinde tüfeği, tepeden tepeye koşarak aşiretlerini savaşa teşvik ederken, Osmanlı'ya hincını haykırır:

Kaypak Osmanlılar size aman mı

Biraz sonra:

Şahitan ferman, Türklömen İli göçünce
Daha da hey Osmanlıya aman mı

der. Top gürültülerine karışan sazının tellerine dokunur. Pağışaha meydan okur:

Halkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman pağışahın dağlar bizindir

diye haykırır. Bunun gibi tarihi olaylarla ilgili türküleri çoktur. Daha önce Ramazanoğulları ile Kozanoğulları ve diğer beylerin boğuşması Dadaloğlu'nun altesinin de karıştığı olaylardır. Bu olayların geçtiği zamana bakarak Dadaloğlu'nun 1785 - 1868 yılları arasında yaşadığı anlaşılmaktadır. Şairimizin asıl adının Veli olduğunda rivayetler birleşmektedir. Onun üslubuna uyan bazı şiirlerde bu ada rastlamaktayız. Babası da Dadaloğlu Aşık Musa adında bir şairdir. Bu çevredeki aşiretlerin tarihini inceleyen eski bir yazma kitapta, Adana valisi tarafından idam ettirilen (1776) bir aşiret beyinin oğlu için Dadaloğlu Aşık Musa'nın söylediği ağıt yazılıdır. Bundan anladığımız, "Dadaloğlu" nun bir aile adı olduğu ve şairimiz tarafından çok zaman şiirlerinde bir ad gibi kullanıldığıdır.

Dadaloğlu'nun bir zamanlar, köylerde imamlık etmiş olduğu rivayeti, okur-yazar bir kimse olduğunu gösteriyor. Belki de derebeyleri onu hem kâtip olarak yanlarından ayırmamışlar ,hem de eğlencelerinin baş aşığı olarak sevmişlerdir.

Bazı ihtiyarların söylediğine göre, son Kozanoğlu'nun sü-rülmesinden ve aşiretinin Sivas'a yerleştirilmesinden bir müddet sonra, ömrünün son yıllarını Çukurova'da geçirmek üzere dönmüş, Adana pazarlarında türküler söylemiştir. Bu zamanlarda 80 - 85 yaşlarında, beyaz sakallı, uzun boylu bir ihtiyarmış. Eski günlerin hâtıralarını dile getiren türküleri, ni söyleyerek dağların hür sinesine atılarak kaybolmuştur. Bugün nerede yattığı meçhul bir aziz olarak gönüllerde yaşamaktadır. Dadaloğlu, edebiyatımızda bir cenk şairi olarak ad bırakmıştır. Türküleri hâlâ kuşlu bir emanet gibi aşiretler arasında oğuldan oğula geçmektedir.

★

Dadaloğlu'nun pek az şiirini biliyoruz. Bunlar da hep ağzdan toplanmıştır. Hayatının pek hareketli geçmiş olma-

ı, türkülerinin zamanında yazılamaması sonucunu vermiştir. Bu yüzden şiirlerinin, ilk şeklinden oldukça farklı olduğu anlaşılıyor. Böyle olmakla beraber, bazan Karacaoğlan'ın içli-iği, bazan Köroğlu'nun kahraman edası onda birleşir. Kanaatince adı geçen bu iki şairin en kuvvetli ve son temsilcisi Dadaloğlu'dur. Bu sebeple Karacaoğlan'la şiirlerinin karıştırıldığı da olmuştur.

Dadaloğlu, kavga olmadığı zamanlar bir aşk ve tabiat şairidir. Her türlü güzelliğe vurgundur. Fakat asıl özelliği ve kudreti cenkler için yaktığı türkülerinde görülür. Yaşadığı çevrenin tarihî olayları onu bir cenk şairi yapmıştır. Belki de en güzel eserleri dağlarda döğüşler arasında toz dumanda içinde kaybolup gitmiştir.

Şiirlerinde saf bir halk dili hâkimdir. Şehir ve kasaba halk şairlerinin az çok ağdalı dili onda yoktur. Hele divan şiirinin mazmunlarını hiç kullanmamıştır. Bir aşiret çocuğu olduğu sade, samimi, içli, bazan sert konuşmasından bellidir.

Eldeki şiirlerinde koşma, türkü, semaî, varsağı ve destan gibi halk şiir geleneğinin nevelerini kullandığı görülmektedir. Bilhassa türkülerinde yüksek başarı göstermektedir.

Şiir söylemeye vesile olan bazı küçük hikâyeler de söylenmiş olduğu aşiret ihtiyarlarının rivayetleri arasındadır. Bunlardan bazıları toplanmıştır. Meselâ, aşiretler arasında söylenip gelmekte olan, 1638 de IV. Murat zamanında Bağdad'ın fethi sırasında kahramanlıklarıyla meşhur "Genç Osman" menkıbesini, Dadaloğlu kendi şiirleriyle zenginleştirmiştir.

Fakat bazı araştırmacıların iddia ettikleri gibi, büyük halk hikâyelerinin sahibi değildir. Bunlardan "Hurşit ile Mahmûri" Dadaloğlu'ndan çok önceki yazmalarda ve saz şairlerinin şiirlerinde vardır. Her güzel eserin, sevilen kimselere mal edilmesi, bir halk psikolojisidir. Esasen pek heyecanlı ve hareketli olaylar arasında hayat süren şairimizin, böyle uzun hikâyeler telif etmesi mümkün değildir.

Dadaloğlu büyük bir halk şairidir. Şiirlerinde kudretli

bir sanat ifadesi görülür. İlgilendiği olaylar dolayısıyla hem bir devrin tarihini, hem de bir toplumun duyuş ve düşüncelerini yaşatmıştır. Bu bakımdan Dadaloğlu, edebiyatımızın dikkatle üzerinde durulmaya değer orijinal bir şairidir.

Cahit ÖZTELLİ

BİBLİYOGRAFYA

Köroğlu

- 1 — Halk Bilgisi Mecmuası, Birinci cilt, 1928.
- 2 — XVI. asır sonuna kadar Türk Şaşırları, Köprülüzade Mehmet Fuat, 1930.
- 3 — Köroğlu Destanı, Pertev Naili, İstanbul, 1931.
- 4 — Köroğlu Masalı (İstanbul rivayeti), Naki Tezel, İstanbul, 1939.
- 5 — Folklor ve Edebiyat, Pertev Naili Boratav, 1939.
- 6 — Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği, Pertev Naili Boratav, Ankara, 1946.
- 7 — Köroğlu'nun Şahsiyeti, Fahrettin Kırzioğlu, Folklor Postası, sayı 18.19, İstanbul, 1946.

Dadaloğlu

- 8 — Türk Tarih Encümeni Mecmuası, sayı 87-93, 1925. (Cevdet Paşanın Maruzat'ı).
- 9 — Halk Bilgisi Mecmuası, Birinci cilt, 1928.
- 10 — Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi, Köprülüzade Mehmet Fuat, İstanbul, 1930.
- 11 — Cenupta Türkmen Oymakları, Ali Rıza, Ankara, 1933.
- 12 — Tarsus (Gazete), 1928 koleksiyonu.
- 13 — Dadaloğlu, Taha Toros, Adana, 1940.
- 14 — Dadaloğlu, Fevziye Abdullah, Ülkü, sayı 100, 1941.
- 15 — Kozan Dağları ve Son Kozanoğlu, Ali Rıza Yalçın; Türk Folklor Araştırmaları, sayı 3, İstanbul, 1949.

Köroğlu

1

Benden selâm olsun Bolu beyine
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır.
Ok gıcirtısından kalkan sesinden
Dağlar seda verip seslenmelidir

Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı
Tüfek icad oldu mertlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır

Köroğlu düşer mi yine şanından
Ayırır çoğunu er meydanından
Kır-At köpüğünden düşman kanından
Çevrem dolup şalvar ıslanmalıdır

2

Seferim var Gürcistan'a
Benim ile göçen gelsin
Inmesin nâmert meydana
Candan serden geçen gelsin

İçtiğimiz arslan kanı
Yediğimiz süleymanî (1)
Kılıç kabzasından kanı
Şerbet edip içen gelsin

Kulak tut merdin sözüne
İnelim meydan yüzüne
Ecel gömleğin özüne
Kend'eliyle biçen gelsin

Köroğlu bir genç arslandır
.....
Döğüş bir düğün bayramdır
Candan, serden geçen gelsin

(1) Süleymanî: Bir çeşit hurma.

3

Dinleyin ağalar dinleyin beyler
Sorarım bunları bir gün olur ki
Adam olup koç Kır-Ata binişim
Kırarım belleri bir gün olur ki

Ben yükümü dağ başına çözersem
Sıra sıra koç yiğidi dizersem
Yiğitler destinde bâde süzersem
Ararım bunları bir gün olur ki

Al yanağım kızıl kana bulandı
Akan kandan coşkun sular bulandı
Düşman ne söyledi paşam inandı
Sorarım sizlerden bir gün olur ki

Ben Yusuf bey idim kendi başıma
Düşürürdüm koç yiğidi peşime
Küçük Ali'm çıkar dağlar başına
Ararım sizleri bir gün olur ki (1)

(1) Köroğlu'nun babası Yusuf, kendisini kör edenlerden intikam alacağını bu türküyle söyler.

4

Yürün beyler korkman gününüüz doğdu
Alın kaleleri burçları şimdi
Bir savaş edelim Çin, Maçin ile
Basın derelere leşleri şimdi

Yürün beyler yürün bâde içelim
Girelim meydana candan geçelim
Çalalım kılıcı kanlar saçalım
Taş taş üstü koyman burçları şimdi

Yürün beyler yürün şetler kuşanın (1)
Kılıç çekin düşmanlara döşenin
Başın kesin beyler ile paşanın
Durman hemen çekin göçleri şimdi

Yürün beyler n'ettim kestiler başı
Yedi bin pehlivan bir de binbaşı
Diri tutun gelin yedi kardeş
Ben elimle kesem başları şimdi

Yürün beyler bahar geldi yaz oldu
Bülbül diye beslediğim baz oldu
Köroğlu der bu kumanda az oldu
Ayrın bedenden başları şimdi

(1) Şet: Eski silâhlardan biri.

5

Zor Bezirgân bunun adı
Geldi bu meydanın tadı
Yedi çift camuz kuvveti
Vermiş Allah bilin beyler

Heybetinden arslan korkar
Düşmanları yarar yırtar
Aç kurt gibi adam kapar
Hep maşallah deyin beyler

Yumruk vursa dağı yıkar
Düşmanın temelin söker
Arslan gibi dağı teper (1)
Dağı taşı söker beyler

Nice pehlivanlar bağlar
Zarbına dayanmaz dağlar
Yalvarsan beraber ağlar
Bir mürüvvet kânı beyler (2)

(1) Dağı tepmek: Dağlarda gezmek.

(2) Mürüvvet kânı: Mürüvvetli, insanîyet sever.

Köroğlu'nun pehlivanı
Yoluna koymuşum canı
Ünü zaptetmiş cihanı
Budur kanlar için beyler

6

Bir yiğit haykırıp meydana girse
Arka verip sığınacak yer gerek
Çamlıbel'e metin kale yapmaya
Kendi yiğit özü metin er gerek

Hay n'olanda oğlum Ali n'olanda
Zor düşmanı bölük bölük bölende
Padişahın divanına varanda
Dil tutulur dili tutar er gerek

Sıra sıra koç yiğitler dizersin
Alayları bozuk bozuk bozarsın
Berhaneyi Çamlıbel'de çözersin (1)
Burda sana barınacak yer gerek

(1) Berhane: "Berhane" ev eşyası, göç, kabile.

Göğüs gerek arka verek dağlara
Hızmat edek bahçalara bağlara
Şöhret vermek için nice illere
Burda sana devlet gerek sur gerek

Bir köşk gerek oturmaya yaz ile
Bir de sâki mey doldura nâz ile
Yiğitlerin kumandasın saz ile
Vermek için yakışacak dil gerek

Deli Yusuf tamamladı öğüdü (2)
Sen tamam et yirmi bir bin yiğidi
Gözlerim görmüyor suçum ne idi
Koyma kıyamete burda al gerek (3)

(2) Deli Yusuf: Köroğlu'nun babasının adı. Yusuf kendisini kör edenlerden intikam almak için oğluna oturacağı yeri gösterip nasihat eder.

(3) Al gerek: Alman gerek.

7

Akar âb-ı hayat biter yemişler
Arslan gibi bu dağlarda kalmalı
Yürü oğlum burda arslanlar yatar
Arslan yatağında arslan olmalı

Yarın burdan kalkıp gitmeli düze
Allah yardım eder burada bize
Almalı kervanı çıkmalı yüze
Bu dağlarda mesken tutup kalmalı

Topuzu çekmeli yola durmalı
Bezirgân bozmalı çerçi vurmali
Sonunu düşünme n'olup n'olmalı
Kovan arslan gibi alıp gelmeli

Deli Yusuf derler benim adıma
Rahmetme bir kulun asla dâdına (1)
İşte nasihatım budur zâtına
Kesmeli kervanı alıp gelmeli

(1) Dâd: Şikâyet yollu feryat.

8

Eğer kendülerde erlik var ise (1)
Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri
Kanından susayıp candan geçerse
Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri

Atına binende eyledi dizgin
Alayları çatıp eyledi bozgun
Leşine kondurmak isterse kuzgun
Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri

Koç yiğitleri aldım da yanına
Keskin kılıcımı çaldım belime
Serimden geçmişim bakmam ölüme
Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri

Karşımda durana kalmaz kararım
Doğrulup gelene yoktur zararım
Ya şehitlik ya gazilik dilerim
Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri

Ala sadağımı sundum özüme (2)
Hezaran, kalkanım aldım dizime (3)
Köroğlu der kan göründü gözüme
Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri

(1) Kendülerde: Kendilerinde.
(2) Sadak: Ok koymağa mahsus mahfaza.
(3) Hezaran: Kargı, mızrak. Aslı bir cins kamyş.

9

Yiğitler silkinip ata binende
Derelerden boz kurtlara ün olur
Yiğit olan döne döne doğuşür
Kötüler kavgadan kaçar dön olur (1)

Yiğit cıdasını almış atıyor
Ak elleri kızıl kana batıyor
Bir kötü kavgadan dönmüş kaçıyor
Kaçma kötü kaçma şimdi hün olur (2)

Bir yiğit cıdasın almış eline
Başını koymuş da yiğit yoluna
Kalkan paralana zırhlar deline
Kanlı gömlek koç yiğide don olur (3)

Köroğlu çağırır figan ağıtlar
İman ehli birbirini öğütler
Boydan boya demir donlu yiğitler
Vurur cıdasını kahraman olur.

(1) Dön olmak: Dönek olmak, korkaklık.

(2) Hün: Kan.

(3) Don: Elbise.

10

Yine yiğitlerim düştü yâdına
Ağalar ağası yanımda gerek
Bir büküşte yedi geyim nal kıran
Koçak Demirc'oğlu'm yanımda gerek

Padişah suratlım kolu beratlım
Çentiyân kılıçlım desti kuvvetlim
Böbür arslan huylum kaplan sıfatlım (1)
Köse Kenan Emmi'm yanımda gerek

Kimsenin halinden sorup da bilmez
Padişah'tan ferman gelse dinlemez
Yüz bin ordu olsa saygısı olmaz
Şimdi Koca Arap yanımda gerek

Derya atı biner demir donludur
Meydana girende arslan canlıdır
Özü bir Han oğlu İsfahanlıdır
Şimdi Koca Bey'im yanımda gerek

(1) Böbür: Kaplan cinsinden yırtıcı bir hayvan.

Ah edüben bu zevkımı artıran
 Öz özüne bir Haleb'i batıran
 Beş dünya güzelin seçip getiren
 Şimdi Celâli Bey'im yanımda gerek

Gürcistan elinden amana kaldı
 Şam ile Halep'ten bir, şikâr aldı
 Ashı Polat Oğlu Mısır'dan geldi
 Bıyıklı Yusuf'um yanımda gerek

Kılıç çekip ordulara saldıran
 İran Şahın bayrağım indiren
 Şesper atıp bedenleri böldüren (2)
 Kızır Mustafa Bey yanımda gerek

Köroğlu'm zindanda sıkıldı canı
 Ayvaz'ı görmesem olurum deli
 Çiğni hezaranlı, desti cıdalı (3)
 Güzel İsa Balı'm yanımda gerek (4)

(2) Şesper: Altı köşeli gürz.

(3) Çiğni: Omuz. Hezaran: Mızrak. Dest: El. Cıda: Kargı.

(4) Köroğlu kollarından Bolu Bey rivayetine göre; Bolu Bey'in hilesiyle esir edilip, İstanbul'da zindana atılan Köroğlu, Padişahın kızı Döne ile kendi adamlarından İsa Balı'ya arkadaşlarını sayıyor ve kimleri yanımda görmek istediğini söylüyor.

11

Ayvaz benim senden yana
 Kurban olam şirin cana
 Sağda duran Köse Kenan
 Vur diyende vurmaz mısın
 Kır diyende kırmaz mısın

Ayvaz'ın kolları bağı
 Ciğerciğim oda dağı
 Sol taraftan Demirc'oğlu
 Vur diyende vurmaz mısın
 Kır diyende kırmaz mısın

Köroğlu'm söylüyor zata
 Ülkelerde vardır medhi
 Acemoğlu sür Kır-Atı (1)
 Sür diyende sürmez misin
 Vur diyende vurmaz mısın
 Kır diyende kırmaz mısın (2)

(1) Kır-At: Köroğlu'nun atı.

(2) Bu türküyü Köroğlu, bir hücumdan önce arkadaşlarına söyler.

12

Benden selâm eylen o beybabama
Ettiği aklımdan çıkmaz n'eyleyim
Öperim ellerin hanım ninemin
Demirc'oğlu bensiz gitmez n'eyleyim

Durman hey ağalar gelin meydana
Boyansın kılıçlar al kızıl kana
Bende mürüvvet yok kıyarım cana
İçerimden gamım gitmez n'eyleyim

Arap at altımda durmaz savaşır
Kılıcı çekersem gözler kamaşır
Benim ilen şimdi devler uğraşır
Sizin ile işim bitmez n'eyleyim

Köroğlu'nu dersen bir genç arslandır
Demirc'oğlu yanında bir kahramandır
Dizdar der ki doğuşecek zamandır
Beş yüz atlı bana yetmez n'eyleyim

13

Mert dayanır nâmert kaçar
Meydan gümbür gümbür lenir
Şahlar şahı divan açar
Divan gümbür gümbür lenir

Yiğit kendini övende
Oklar menzili dövende
Kılıç kalkana değende
Kalkan gümbür gümbür lenir

Ok atılır kalasından
Hak saklasın belâsından
Köroğlu'nun nârasından
Dağlar gümbür gümbür lenir

14

Yiğit olan gümbür gümbür gürlenin
Yiğidi doğuran ana bin yaşa
Ak gövdede kızıl kanlar şorlasın
Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Davlumbazlar yeğde yeğde vuranda (1)
 Çarkacılar sağlı sollu dönende (2)
 Eğri kılıç ak gövdeyi bölende
 Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Gele beyler cenge harbi çalınsın
 Çamlıbel askeri ayrı bölünsün
 Gece gündüz darb-ı meydan kurulsun (3)
 Yiğidi doğuran ana bin yaşa

Asıl koç yiğitler pusuda saklı
 Belleri kılıçlı eli mızraklı
 Hep şahin bakışlı arslan sıfatlı
 Yürü kan içenler hep binler yaşa

Köroğlu der bugün burda duralım
 Sabah olsun darbi meydan kuralım
 Akan kandan dolu şarap vuralım
 Yürü Deli Hoylu'm sen binler yaşa

(1) Davlumbaz: Büyük cenk davulu. Yeğde yeğde: Yavaş yavaş, dokunaklı.

(2) Çarkacı: Savaşta öncü birlik.

(3) Darb-ı meydan: Döğüş meydanı.

15

Tan yeri atmadan şafak sökende
 Düşmanın üstüne hörelenmeli
 Düşman kalkan alıp kılıç çekende
 Yiğit on beş yerden yaralanmalı

Haber aldım ihvanından kulundan
 Doyuk olduk akçasından pulundan
 Hey ağalar akan kanım alından
 Altımızda Kır-At kınalanmalı

Köroğlu'm der Mirza gele Han gele
 Ben isterim günde yüz tufan gele
 Derelerden oluk oluk kan gele
 Sele düşüp gövde kürelenmeli (1)

(1) Kürelenmek: Yuvarlanmak, yığılmak.

16

Ay yansın ağalar güneş tutulsun
 Parladi parladi çalın kılınç
 Oklar gıcırdasın ayyuka çıksın
 Mevlânın aşkına basın kılınç

Durmayın orada kargı kucakta
 Dolansın yiğitler köşe bucakta
 Bir savaş edelim kelle kucakta
 Şehitler aşkına çalın kılınç

Koç yiğitler melemeli dev gibi
 Düşman kanı devrilmeli dağ gibi
 Dest vurun avını almış bey gibi (1)
 Haykırı haykırı çalın kılınç

(1) Dest vurmak: El atmak, tutmak.

Koç yiğitler bu kış burda kışlasın
 Yılan dilli eğri hançer işlesin
 Kâfir düşman el'amana başlasın
 Kaçanı göndermen basın kılınç

Koç yiğitler düğün bayram eylesin
 Küheylân kişnesin aygır oynasın
 Kazanlarda adam kanı kaynasın
 Esir etmek yok ha çalın kılınç

Yürü yiğit beyler namımız kalsın
 Kelle getirenler bahşişin alsın (2)
 Öldürün atların hep yayan kalsın
 Yaya kalana da çalın kılınç

Koç Köroğlu girdi meydan almaya
 Nâra vurup düşmanına dalmaya
 Yemin ettim yedi derya dolmaya
 Doldurun denizi basın kılınç

(2) Kelle getirmek: Eskiden savaşlarda düşman başı getirmek; bunlara kumandanları bahşiş verirdi.

17

Gelin hey ağalar çekin kılınca
Arap atla koç yiğidin günüdür
Göğüs verip arka verip nal atan
Sırma çullu küheylânlar günüdür

Cenk kurulup cıda oklar atanda
İki leşker birbirine katanda (1)
Kötülerin yakasından tutanda
Yılan dilli dal hançerin günüdür (2)

Gelin hey ağalar vurup geçelim
Koç yiğide kanlı gömlek biçelim
İki saat al-kızıl kan içelim
Bunda koç yiğidin şanı günüdür

Hay n'olanda koç Köroğlu n'olanda
Ara yerde kurt koyuna dalanda
At vurulup yiğit yaya kalanda
Teke şekli Şam kılıcın günüdür (3)

- (1) Leşker: Asker, ordu.
(2) Dal hançer: Kınısız hançer.
(3) Teke şekli Şam kılıc: Bir nevi eğri kılıç.

18

Kıbrıs şarabın içmişler
Can ile serden geçmişler
Bu gün oradan göçmüşler
Bir er yırtar, söker gelir

Hırlaşırılar arı gibi
Kopuşurlar sürü gibi (1)
Beş ayı'nın seli gibi (2)
Derelerden akar gelir

Bellidir yiğit yapısı
Şimdi toplanır hepisi
Açıldı Çamlı kapısı (3)
Birbirini teper gelir

Köroğlu'm besler mertleri
Yumşak edêrler sertleri
Çamlıbel'in aç kurtları
Birbirini kapar gelir

- (1) Kopuşmak: Koşmak, koşmak.
(2) Beş aylar: İlbahar ve yaz ayları.
(3) Çamlı kapısı: Çamlıbel'deki kalenin kapısı.

19

Muhannetlik etmek değil kârımız
Şehriyâr sözüne uyanlardanız (1)
Meydana girende yoktur korkumuz
Kazaya ırıza deyenlerdeniz (2)

Ödleklele hoş değildir aramız
Teke tek düşmana varmak töremiz
Muhannete sardırmayız yaramız
Yarayı kendimiz saranlardanız

Bineydim Kır-Atımın üstüne
Alaydım hançerimi destime
Gafili varmayız düşman üstüne
Vakta hazır olun diyenlerdeniz (3)

Köroğlu'm çikalım dağlar salına (4)
At sürelim mal yemez malına
Başım koydum arkadaşın yoluna
Başı dost yoluna koyanlardanız

- (1) Şehriyâr: Büyük hükümdar, kudretli padişah.
(2) Irıza deymek: Kadere boyun eğmek, razı olmak.
(3) Vakta hazır olmak: Önemli olaylar için "haber vermek" anlamına kullanılır.
(4) Sal: Dağların üstündeki düzlük.

20

Yürün arslanlarım savaş edelim
Buna kavga derler bey ne paşa ne
Haykırıp haykırıp kelle keselim
Seyreyleyin el'ayağı şaşana

Yürün beyler cenge harbi çalınır (1)
Eyi kötü bu meydanda bilinir
Kılıç değer adam iki bölünür
Nusrat bizim, beyler neci, paşa ne (2)

Gürzün kösteğini kola takmalı
Arap atı sağa sola yıkmalı
Kargılar mızraklar birden kalkmalı
Fırsat vermen arap atlar kaşana (3)

Köroğlu der durman edek cengimiz
Bunda belli olsun yiğit hangimiz
Üç saat sürmeli burda hengimiz (4)
Tarih yazın şu dağlara nişane (5)

- (1) Harbi: Büyük cenk davulu.
(2) Nusrat: Zafer.
(3) Kaşanma: Atın su dökmesi.
(4) Heng: Ahenk, eğlence.
(5) Köroğlu, bir döğüşten önce arkadaşlarına emir ve cesaret verir.

21

İki koçak bir araya gelende (1)
Görelim ne işler meydan içinde
Kesilir kelleler boşalır kanlar
Yeğîn olur leşker meydan içinde

Oklar uçup gider şahanlar gibi
Mert te aşır gider arslanlar gibi
Kılıçlar oynasır ceylanlar gibi
Kesilir ne başlar meydan içinde

Yiğitler çağırısır yaman gün olur
Allah Allah derler yüksek ün olur
Cerha cerha, dögüşecek, hün olur (2)
Hasmın arar koçlar meydan içinde

Köroğlu'yum methim merde yiğide
Koç yiğit değışmez cengi düğüne
Sere serpe gider düşman önüne
Ölümü karşılar meydan içinde

(1) Koçak: Cesur, yiğit.

(2) Cerha: Yara. Hün: Kan. Dögüşecek: Dögüşünce.

22

Kır-Atım meydan yerinde
Gezer horlayı horlayı
Bir kötü az bin kavgadan
Kaçar zorlayı zorlayı (1)

Kır-Ata yakısır bunlar
Yiğit geyer demir donlar
Ak gövdeden kızıl kanlar
Akar şorlayı şorlayı

Köroğlu der al kanları
Yere serer çok canları
Eğri kılıç düşmanları
Kırar parlayı parlayı

(1) Zorlayı zorlayı: Zorlaya zorlaya: Şorlayı şorlayı: Şorlaya şorlaya; Parlayı parlayı: Parlaya parlaya.

23

Bugün ben bir söz işittim
 Üstümüze Paşa gelir
 Bütün düşmanlarım bile (1)
 Asker almış koşa gelir

Hepimiz de arap atlı
 Konuşalım tatlı tatlı
 İster olsun yüz bin atlı
 Yalnız Ayvaz başa gelir

Köroğlu'm söyledi bunu
 Cihani kaplamış ünü
 Bugünlerdir kavga günü
 Köpük atar coşa gelir

(1) Bile: Beraber, birlikte.

24

Kaçma hey yek-çeşim kaçma (1)
 Kolu bağı al'giderim (2)
 Koç Kır-Atı alıp gitme
 Seni bağlar al'giderim

Koyver gelsin Kır-Atımı
 Ben bilirim kıymatımı
 Alırım senden ahđımı
 Seni bağlar al'giderim

Sen dev olsan güleşirim
 Arslan olsan uğraşırım
 İşte geldim dövüşürüm
 Seni tutar al'giderim

Saçarım çöle kanını
 Alırım tatlı canını
 Sen duymadın mı ünümü
 Şimdi bağlar al'giderim

Köroğlu'yum bu ellerde
 Şanım söylenir dillerde
 Geldim sizi bu çöllerde
 Kolu bağı al'giderim

(1) Yek-çeşim: Tek gözlü.
 (2) Al'giderim: Alır giderim.

25

Behey dörtlüler beşliler (1)
Gelin gelin duruşalım
Kaplan postlu giyişliler
Gelin gelin duruşalım

Gelin şunda gitmek olmaz
Çok söyleyip ötmek olmaz
Kahvede tav atmak olmaz (2)
Gelin gelin duruşalım

Hey anasma küsenler
Kurulu yayı yasanlar (3)

.....
Gelin gelin duruşalım

Köroğlu der ilimize
Toz kondurma gülümüze
Yazık sizin telinize
Gelin gelin duruşalım

- (1) Dörtlüler, beşliler: O zamanki asker sınıfı.
(2) Tav atmak: Arkadan söylemek.
(3) Yasmak: Boşaltmak, koyvermek.

26

Gelin Hoylu'yu soyalım
Güllap suyuyla yuyalım (1)
Mezara nasıl koyalım
Gelin ağlaşak Hoylu'ya (2)

Hoylu değil bu bir kale
Seyret başa gelen hale
Gitti arslan gelmez yola
Gelin ağlaşak Hoylu'ya

Hoylu'nun silâhın satın
Üstüne kubbeler çatın
Hoylu'yu şehide katın (3)
Gelin ağlaşak Hoylu'ya

Bizim dağların kaplanı
Güleşe yıkar arslanı
Köroğlu'nun kahramanı
Gelin ağlaşak Hoylu'ya

- (1) Güllap: Gül suyu.
(2) Hoylu: Köroğlu'nun çok sevdiği arkadaşlarından. Bu türküyü Köroğlu onu öldü sanarak söylüyor.
(3) Şehide katmak: Şehit saymak, şehitler arasına katmak.
Köroğlu'nun arkadaşlarından Dell-Hoylu'nun Bağdat'ta öldürülmesi üzerine söylenmiştir.

Gider oldum Beyler Haleb'e Hoy'a (1)
 Mevlâm yetiştirsin düğüne toya (2)
 Bozdurun altını beyaz akçaya (3)
 Sarf edin Beylere ha ben gelince (4)

Çağrın gelsin Tekeli'nin Beyini (5)
 İçinizde yoktur ondan yeğini (6)
 Ayırın sürüden bin erkeğini
 Kırdırın kasaba ha ben gelince (7)

Kır-Atım yok binem gidem Sazan'a
 Yiğit odur öz malını kazana
 Yüz batman pirinci küçük kazana (8)
 Yedirin Beylere ha ben gelince

- (1) Hoy: İran Azerbeycanında bir şehir.
 (2) Toy: Ziyafet, büyük eğlence.
 (3) Beyaz akça: Gümüş para.
 (4) Ben gelince: Ben gelinceye kadar.
 (5) Tekeli Beyi: Köroğlu'nun beylerinden biri.
 (6) Yeğin: Kuvvetli.
 (7) Kırdırın: Kestirin.
 (8) Batman: Sekiz kiloluk eski bir ölçü.

Köroğlu'm der devran döndü âhire
 Altın madanleri döndü bakıra
 Satın Çamlıbeli verin çakıra (9)
 İçirin beylere ha ben gelince

Köroğlu — Benden selâm olsun Cevher Paşaya
 Can ister ki bu firkate dayana
 Şimdi yiğitliğin geldi sırası
 Eğilip de öz kanını yalana

Demircioğlu — Şükür olsun Yaradana çok şükür
 Şükür ki serdarım geldi üstüme (1)
 Bu yarayla ölsem bile gam değil
 Şükür ki Köroğlu'm geldi üstüme

Köroğlu — Ah edende gözden yaşı dökerim
 Gazebetsem nice beller bükerim
 Peg eder peglere arpa ekerim (2)
 Koçaklarım birbirinden talana (3)

- (9) Çakır: Şarap, rakı.
 (1) Serdar: Kumandan.
 (2) Peg: Harabe; peg etmek; harabetmek, harabeye çevirmek.
 (3) Koçak: Yiğit, kahraman. Talan: Yağma.
 Bazı rivayetlere göre Köroğlu, koybolmadan âkibetini biliyordu. Arkadaşlarına son emirlerini bu türkü ile verir.
 Kır-At, daha önce sıralanmıştır.

Demircioğlu — Bakmaz mısın tenden akan kanıma
 Bir od düştü beyim şirin canıma
 Bir haber gönderin Telli Hanıma (4)
 Korkarım bir zeval gele dostuma

Köroğlu — Hür'şen Ali'm der yüzünü göreyim
 Düşmanımdan intikamım alayım
 Hışma gelip şimdi kılıç çalayım
 Kan bağırsak birbirine dolana

(4) Telli Hanım: Demircioğlunun karısı.

Demircioğlu, Cevher Paşaya tutsak olmuştur. Asılacağı sırada Köroğlu derviş kıyafetinde darağacının dibine yaklaşır, bu türkü ile konugurlar. Köroğlu kendini tanıtmak istemediği zaman asıl adı olan Rüşen Ali'yi kullanır.

Benden selâm olsun Cevher Paşaya
 Şimdi keleşlerim seni titretir (1)
 Şeşperle gürz yağar yağmur misali (2)
 Söndürür Erzurum'u Kân'ı titretir

Atlarım azgındır gemini almaz
 Koçaklarım birbirinden yaramaz
 Bedir yüzlü Ayvaz ferman dinlemez (3)
 Ünü gider Hindistan'ı titretir

Hür'şem Ali'm der ki sözün âlâsı
 Acep bulumur mu derdin çaresi
 Koçaklarım vardır Devlete âsi
 Ünü gider Âl'Osmanı titretir (4)

(1) Keleş: Yiğit, kahraman.

(2) Şeşper: Topuza benzeyen eski harb âleti. Gürz: Uzun saplı topuz; eski harb âletlerinden.

(3) Bedir: ay, ayın en parlak zamanı. Bedir yüz: Güzel, parlak yüz.

(4) Âl'Osman: Âl-i Osman: Osman Oğulları, Osmanlı ülkesi.

Bu türkü ile Köroğlu, Cevher Paşaya meydan okur.

30

Gel'e Zor Bezirgân beri gel hele
Bir kule yaptırak baş baş üstüne
Seçilsin yiğitler seninle bile
Dolmalı deryalar leş leş üstüne

Gel'e Dağistanlı Hasan'ım gel'e
İniver meydana dev gibi mele
Hoylu'nun dâdını acep kim ala (1)
Koymayın bu şehri taş taş üstüne

Gel'e Deli Hasan in bu meydana
Ejderhalar gibi ateş saçsana
Bu Acem'i vurup öte geçsene
Doldur dereleri leş leş üstüne

Gel'e Demircioğlu ne durdun orda
Tenbihe hacet mi sen gibi merde
Hoylu Bey düşürdü beni bu derde
Birkaç kale yapın baş baş üstüne

Gel'e Han Ayvaz'ım bâde içelim
Koç yiğide kanlı gömlek biçelim
Hoylu ölmüş candan serden geçelim
Keselim Acem'i baş baş üstüne

(1) Dâd: İntikam.

Gel'e cümle leşker beri gel beri (1)
Koyalım bu yola can ile seri
Çamlıbel Dağına dönmezem geri
Kahrısa bu iller taş taş üstüne

Ben de Köroğlu'yum böyledir emrim
Gün doğandan gün batana kararım
Bugün bu meydana ben de inerim
Şöyle bir cenk edek yaz kış üstüne

31

Namem varır Çamlıbel'im sallanır
Okuyup dinleyen cümle bulanır
Yirmi dört boğumlu kargı kullanır
Şol Koca Kenan'ın günüdür bugün

Benden selâm olsun Deli-Hoylu'ya
Kaplan sıfatlıya civan boyluya
Dal kılıcı şimşek gibi parlaya
Şol Deli-Hoylu'nun günüdür bugün

(1) Gel'e: Gel hele; leşker: asker. Bu türkü, Bağdat'ta İranlılarla yapılan savaşta Köroğlu'nun çok sevdiği arkadaşı Deli-Hoylu'nun öldürülmesi üzerine söylenmiştir.

Deryalar üstünde oynar gemiler
Dalga vurur inim inim iniler
Baş kesende aslan gibi ünüler (1)
Şol Kabre-Sığmaz'ın günüdür bugün

Köse Sefer bilir yolun doğrusu
Burda belli olur yiğit hangisi
Arslanın gözünü çatlatır sesi
Böyle kahramanın günüdür bugün

Ulaşsınlar benim benim diyenler
Nâhak yere tatlı cana kıyanlar
Adam etin kebab edip yiyenler
Cümle pehlivanın günüdür bugün

Namem varır ulu Beyler uyanır
Dağlar taşlar kızıl kana boyanır
Nazlı Kır-At'ıma nal mı dayanır
Kır-At nal atmanın günüdür bugün

Köroğlu'yum arka verdim dağlara
Kılıç kalkan hoş yakışır ellere
Çok selâm söyleyin ulu Beylere
Kan içen Beylerin günüdür bugün

(1) Ünüler: Ünler, haykırır.
Köroğlu, arkadaşlarını adlarıyla öğüp cenge çağırıyor.

Ayvaz — Karşıdan görünen Ermeni midir
Yolların bacını vermeli midir
Buralar babanın harmanı mıdır
Ver yolun bacını gel geç Ermeni

Bamaş — Ermeni değilim Kervan Başayım
Yemen ellerinde şahan kuşuyum
Ben de yol bacını vermez kişiyim
Dokunma kervana yan geç Köroğlu

Ayvaz — Pençem atam yüreğinin ağına
Velvele düşürtem gülşen bağına
Derdini tay edem Ağrı Dağına (1)
Ver yolun bacını gel geç Ermeni

(1) Tay: Denk, hayvan yükünün bir tarafı.

Bamaş — Çocuk seni sim elekten elerim
Kargı vursam ciğergâhın delerim
Hışma gelip Zülfikârı çalarım
Dokunma kervana vazgeç Köroğlu

Ayvaz — Kühlânlar çekilmiş kaplan postuna (2)
Ey'dikkat et düşmanına dostuna (3)
Haykırtam Arab-At varam üstüne
Ver yolun bacımı gel geç Ermeni

Bamaş — Bamaş der müddetin erdi çağlara
Tilki gibi düşüreyim ağlara
Hasret koyam akrabana sağlara
İlişme kervana yan geç Köroğlu (4)

(2) Kühlân: İyi cins at, küheylân. Atlara kaplan postundan eğer vurulmuş.

(3) Ey: İyi.

(4) Köroğlu, Çamlıbel'den geçen kervanlardan bağ (vergi) almaktadır. Kervan Başı Bamaş Bezirgân'dan da bağ almak üzere Ayvaz önüne çıkar, boy ölçüşürler. Fakat Bezirgân Ayvazı Köroğlu sanmaktadır.

Gel gidelim Karaman'a yukarı
Başı telli sanem Ayvaz ağlama
Bu ağlama başa sevda getirür
Başı telli sanem Ayvaz ağlama

Gel geçelim Karaman'ı beriden
Körpe kuzu idin aldım sürüden
Kasap baban duyar gelir geriden
Başı telli sanem Ayvaz ağlama

Görünüyor Çamlıbel'in elleri
Bahçesinde açılmıştır gülleri
Ne dökülür gözlerinin selleri
Başı telli sanem Ayvaz ağlama

Koç Köroğlu derler Ayvaz adıma
Düşenler kurtulmaz benim yadıma
Merhametin yok mu bu feryadıma
Başı telli sanem Ayvaz ağlama

Bu türküyü, Köroğlu Ayvaz'ı kaçırdığı zaman yolda söylüyor.

34

Sana bir sözüüm var Koçak Ayvaz'ım
 Bir kulumuz tutulmuştur eldedir
 Eğerlen Kır-Atı alın getirin
 Ağam gelir deyü gözü yoldadır

Cıda değsin koçaklarım uyansın
 Ak bilekler kızıl kana boyansın
 Demirc'oğlum bugün harbe dayansın
 Darb-ı ceset hem kuvveti koldadır (1)

Köroğlu'm görmüştür kara düşünü
 Kadir Mevlâm ihsan etsin işini
 Herkes ata binsin seven başını
 İmdat gelir deyü gözü yoldadır

(1) Darb-ı ceset: Vücudu yara bere içinde. Esir düşen. Demircioğlu'nu kurtarmak için yola çıkmak üzere hazırlanmasını Köroğlu, Ayvaz'a emir veriyor.

35

Seherden sabahtan esen üruzgâr (1)
 Yeller, Demirc'oğlu durmasın gelsin
 Kar kalkar açılır lâle sümbüller
 Güller Demirc'oğlu durmasın gelsin

Çamlıbel dağında yüksek kayalar
 Beni kınamayın Beyler Ağalar
 Göçer gider katarlanmış mayalar (2)
 İller Demirc'oğlu durmasın gelsin

Bolu Beyi ıssız koydu dağları
 Ak sineme vurdu gitti dağları (3)
 Köroğlu'nun demir kesen Beyleri
 Yiğit Beyler şimdi durmasın gelsin

Şirin Döne ağlar ağlar avunur
 Dostlarım yas tutar düşman sevinir
 Yirmi bey kız hep karalar geyinir
 Söylen Demirc'oğluna durmasın gelsin

(1) Üruzgâr: Rüzgâr.

(2) Katarlanmış maya: Arka arkaya dizilmiş deve ker-
 vanı.

(3) Dağ: Kızgın demirle vurulan damga, yara.

Süremedi kara günün demini
Giyemedi güveyilik donunu (4)
Üç gün oldu Kır-At yemez yemini
Göçler Demirc'oğlu durmasın gelsin

36

Canım Kır-At gözüüm Kır-At
Kaçıp çekilip gidelim
Her yanında çifte kanat
Uçup çekilip gidelim

Budur Kır-Atın durağı
Bilmez yakım ırağı
Âb-ı kevserdir sulağı (1)
İçip çekilip gidelim

Köroğlu söyler ezeli
Bağlar döküyor gazeli
Silistre'den güzeli
Alıp çekilip gidelim (2)

(4) Güveyilik don: Güveyilik elbise.

Bu türkü, Köroğlu Bolu Beyinin tutsağı olduğu zaman söylenmiştir. Köroğlu, rüzgâr ve oradan geçmekte olan ker-
vanla arkadaşlarına haber yolluyor.

(1) Âb-ı kesver: Cennet ırmaklarından biri. Sulak: Hay-
vanların sulandığı yer.*

(2) Bir rivayete göre Köroğlu Silistre Beyinin kızını ka-
çırır. Bu türkü o zaman Kır-At'la bir konuşmadır.

37

Karşıdan gelen piyade
Bizim eller yerinde mi
Etekleri çimen olmuş
Karlı dağlar yerinde mi

Çamlıbel'in koyağında (1)
Sular akar ayağında (2)
Şirin Döne yanağında
Ruşen benler yerinde mi (3)

Sağ elde kılınc ettiğim
Sol elde kalkan tuttuğum
Kol kola sarılıp yattığım
Şirin Döne yerinde mi (4)

Köroğlu der öğündüğüm
Taşlar alıp döğündüğüm
Arka verip sığındığım
Koca çamlar yerinde mi (5)

(1) Koyak: Siperli yer, vâdi.

(2) Ayağında: Dibinde, alt yöresinde.

(3) Ruşen: Parlak, güzel.

(4) Döne: Köroğlu'nun karısı.

(5) Köroğlu bu türkü ile bir felâket zamanında arkadaş-
larına yurdunu ve sevdiklerini soruyor.

38

Beyim ili ne sorarsın
Güzel amma soğuk soğuk
Karlı dağlar eteğinde
Çimenleri soluk soluk

Kılıncı deyü bağılandığın
Kalkan deyü kullandığın
Seyreyleyip eğlendiğin
Şirin Döne saçın yoluk (1)

Çamlıbel'in koyağında
Su kesilmiş ayağında
Güzel Döne yanağında
Kibar benler soluk soluk

Küçücükten büyüttiğin
Üğrileyip uyuttuğun (2)
Gül yüzünü seyrettiğin
Han Ayvaz'ın boynu buruk (3)

- (1) Saçın yoluk: Saçını yolmuş.
(2) Üğrilemek: Ninni söylemek, salıncakta sallamak.
(3) Boynu buruk: Boynu bükülmüş, mahzun.

Güdümen der karlı dağlar (4)
Dağda çamlar kara bağlar
Döne söyler Ayvaz ağlar
Ağlaşırlar soluk soluk

39

Hemen Mevlâ ile sana dayandım
Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey
Yoktur senden gayrı kolum kanadım
Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

Yüce yüce tepesinden yol aşan
Gitmez oldu gönlümüzden endişen
Mürüvvetsiz beyden yeğdir dört köşen
Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

Hep sınıdım Osmanlı'nın alını
Bulamadım hergiz gönlüm alanı
Anıcağız sevdiğimin halini (1)
Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

- (4) Güdümen: Köroğlu'nun arkadaşlarından biri.
Bundan önceki türkü ile Köroğlu'nun sorduklarına Güdü-
men bu türkü ile karşılık verir.
(1) Anıcağız: Hatırlayınca, anınca.

Köroğlu der tepelerden bakarım
 Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
 Bunca yıldır hasretini çekerim
 Arkam sensin kal'am sensin dağlar hey

40

Siyah kâküllerin dökmüş
 Kızıl güllere güllere
 Ala gözlerini dikmiş
 İnce yollara yollara
 Gel Ayvaz'ım dolaşalım
 Çamlıbel'lere bellere

Doldur elinden içeyim
 Mest olup serden geçeyim
 Seninle bile göçeyim
 Çamlıbel'lere bellere
 Gel Ayvaz'ım dolaşalım
 Çamlıbel'lere bellere

Okursun aşkın kitabın
 Komadın aşılın tâbın
 Akıttın çeşmimin âbın
 Döndü sellere sellere
 Gel Ayvaz'ımdolaşalım
 Çamlıbel'lere bellere

Aşıklara vardır meyli
 Riyazet çekmiştir hayli (1)
 Ben Mecnûn olam sen Leyli (2)
 Düşüp çöllere çöllere
 Gel Ayvaz'ım dolaşalım
 Çamlıbel'lere bellere

Köroğlu der budur derdim
 Sarardı çehre-i zerdim (3)
 Şu benim nihâni derdim (4)
 Düştü dillere dillere
 Gel Ayvaz'ım dolaşalım
 Çamlıbel'lere bellere

(1) Riyazet: Yiyip içmeği azaltmak suretiyle nefsi terbiye etmek.

(2) Mecnun ve Leyli: Meşhur "Leylâ ile Mecnun" hikâyesinin kahramanları.

(3) Çehre-i zerd: Sarı, solgun yüz.

(4) Nihâni: Gizli, saklı.

41

Mürveti çok Hakkın nazargâhısın
Bizim eller, karlı dağlar, aşkolsun
Gerçek erenlerin seyrangâhısın
Bizim eller Çamlıbeller aşkolsun

Çayırlanır çimenlenir göllerin
Kan bulanık taşkın akar sellerin
Çoktur senin eğlenecek yerlerin
Bizim eller Çamlıbeller aşkolsun

Yollar keser yavuz kurdun var mıdır
Beller keser arslan merdin var mıdır
Çarh elinden hiçbir derdin var mıdır (1)
Bizim eller Çamlıbeller aşkolsun

Bahar olup yeşil yaprak erince
Cûşa gelir gönlüm seni görünce
Evvel baştan selâm olsun varınca
Bizim eller Çamlıbeller aşkolsun

Er değildir seni görüp taşmayan
Gönül değil bir nefeste coşmayan
Köroğlu der arap atlar aşmayan
Bizim eller Çamlıbeller aşkolsun

(1) Çarh: Felek, talih.

42

Yol verin dumanlı dağlar
Aşmaya Ayvaz geliyor
Çağlasın soğuk pınarlar
İçmeye Ayvaz geliyor

Bu dağlarda biten güller
Kokusu lâl eder diller
Dalında cüda bülbüller
Ötüşün Ayvaz geliyor

Bizim yaylanın yiğidi
Belinde gümüş dividi (1)
Yaylanın servi söğüdü
Gölg'edin Ayvaz geliyor

Bizim yaylalar oluklu
Akan suları balıklı
Al valalı mor belikli (2)
Kız gerek Ayvaz geliyor

(1) Divit: Yazı yazmaya ve belde taşınmaya mahsus eski tarzda bir hokka.

(2) Vala: Baş örtüsü. Belik: Saç örgüsü.

Bizim yaylanın uşağı
Belinde Aydın kuşağı
Yaylanın türlü çiçeği
Kokuşun Ayvaz geliyor

Köroğlu der ki tayalar
Atlımız hayvan kovalar
Sarptaki yüksek kayalar
Yassılım oğlum geliyor

43

Gözünü sevdiğim Kır-At
Sana uzun yol olaydı
Şöyle elek, selesi sık
Boynu selvi dal olaydı

Fânisin, hey dünya, fâni
Esirin eyledin beni
Yüzdürmeye Kır-At seni
Tuna gibi sel olaydı

Neslin Düldül, aslın Kır-At (1)
Üstünde alınır murat
Dal boynunda çifte kanat
Başındaki tel olaydı

(1) Düldül: Hazreti Ali'nin kır atı. Güzel atlar buna benzetilir.

Düldül'e benzettim donun
Düşmana uğrattım yolun
Sözün olmağa senin
Kanber gibi kul olaydı (2)

Söyle hey Köroğlu söyle
Kır-Atın methini eyle
Düşmanın kıracak yerde (3)
Boz bulanık sel olaydı

(2) Kanber: Hz. Ali'nin kölesi. Efendisine sadakatiyle, sevgisiyle meşhurdur.

(3) Kırmak: Öldürmek.

44

Çar köşe fâni dünyada (1)
Koç yiğitler olmasaydı
Dünyayı zulmet alırdı
Ağlayanlar gülmeseydi

Dünyayı zulüm alırdı
Gün doğmaz öyle kalırdı
Âşıklar mecnun olurdu
Sevdiceğin görmeseydi

Sevdiğim karşımda salın
Bilmez misin âşık hâlin
Yâre gönderdiğim gülün
Yapracığı solmasaydı

Vur a koç Köroğlu vur a
Yar derdini derman ala
Ölüme bulurdun çare
İzin Hak'tan olmasaydı

(1) Çar köşe: Dört köşe.

45

Yürü bire kahbe felek
Sende arzmanım kalmadı (1)
Sineme sarıldı melek
Tende arzmanım kalmadı

Meclisler kurdum oturdum
Çok düşman ele getirdim
Hezâran kalkan götürdüm (2)
Kolda arzmanım kalmadı

Yârin bahçesine girdim
Konca güllerini derdim
Bülbülün figanın gördüm
Gülde arzmanım kalmadı

Kırmızı kanadır kasdım
Hem düşmanım var hem dostum
Harâm'oldum yollar kestim (3)
Belde arzmanım kalmadı

(1) Arzman: Heves, istek.

(2) Hezâran: Bin, çok, sayısız.

(3) Harâm'oldum: Harâmi oldum: yol kesen, eşkıya oldum.

Köroğlu çağırır türkü
Seyreledi Şam'ı Şark'ı
Koç yiğitte neyler korku
İlde arzmanım kalmadı

46

Gayre bakma yüzün göster (1)
Ben gönlümü bilmez miyim
Günde padişahlık ister
Ben gönlümü bilmez miyim

Yürü hey şeh nazın nazın (2)
Edelim Hakka niyazın
Götürmez muhannet sözüün (3)
Ben gönlümü bilmez miyim

Şahinleyin yüksek uçar
Kaplan gibi kanlar saçar
Gökte buluttan nem kapar
Ben gönlümü bilmez miyim

Köroğlu der giden gelmez
Bir yaram vardır onulmaz
Attan, civandan ayrılmaz (4)
Ben gönlümü bilmez miyim

- (1) Gayre: Başkasına.
(2) Şeh: Şah, güzel. Nazın nazın: Nazlı nazlı, cilve ile.
(3) Muhannet: Korkak, alçak, mert olmayan,
(4) Civân: Genç, sevgili.

47

Kimisi pınar başında
Kimisi yolun dışında
Al geyen on beş yaşında
İlle mavili mavili

Kimisi dağlarda gezer
Kimisi incisin dizer
Al geyen bağrımı ezer
İlle mavili mavili

Kimisi odun devşirir
Kimi kahvesin pişirir
Al geyen aklım şaşırır
İlle mavili mavili

Köroğlu'm der ki n'olacak
Takdir yerini bulacak
Mavilim kaldı alacak
İlle mavili mavili

48

Yataktan kalkmış bir arslan
Gelir horlayı horlayı
Buluttan çıkmış ay gibi
Gelir parlayı parlayı

Döne seyreyle Ayvaz'ı
Sim bilekli o zorbayı (1)
Cıbatmış Kara Kabtazı (2)
Gelir gürleyi gürleyi

Şimdi görürsün kendini
Güliden kırmızı rengini
Görmedim bunun dengini
Gelir gürleyi gürleyi

Döne, Ayvaz bunun adı
Geldi bu meydanın tadı
Köroğlu'nun bir evladı
Gelir zorlayı zorlayı

(1) Sim: Gümüş. (Beyaz) yerine.

(2) Cıbatmış: Soymuş, çıplaklık.

49

Bir yiğit benim diyende
Kaynayıp ta coşmamalı
İşin icerasın bilmeyen
Hiç haddinden şaşmamalı

Kalması beyler malımdan
Kimse bilmez ahvalımdan
Güzelleri illerinden
Almayınca gelmemeli

Köroğlu der koç yiğitler
Hazırlansın arap atlar
Sandığa giren yiğitler
Bu sandıktan çıkmamalı (1)

(1) Bolu'ya yapılacak baskın için sandık içinde gönderilen erlere Köroğlu tenbihte bulunuyor.

50

Selâm verdim selâm almaz
Selâmıma salam seni
Akçasız pulsuz âşıkım
Nasıl benim kılam seni

Hüpluğuna yok bahana (1)
Gözlerin benzer şahana
Namin çıkmıştır cihana
Bilir cümle âlem seni

Nazım salınır gezersin
Dertli bağrımı ezersin
Beyaz kâğıda benzersin
Yazar m'ola kalem seni

Mahm yok ki dökem saçam
Hazinem yok ağzın açam
Çarem budur alam kaçam
Hep yanımda bulam seni

Yeni bahçenin narısın
Kırmızı gülden arısın
Koç Köroğlu'nun yarısın
Böyle misin bilem seni

(1) Hüplük: Güzellik.

51

Benden selâm eylen Bolu Beyine
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi
Muhabbeti düştü gönlüm evine
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi

Eyerleyip Kır-Atıma binmeden
Alayları bölük bölük bölmeden
Bolu şehri ateşlere yanmadan
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi

Şimdi Kır-Atıma biner aşarım
Karadeniz gibi kaynar coşarım
Sinesine eğri kılığ döşerim
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi

Gürzün kösteğini kola takmadan
Koç Kır-Atı sağa sola yıkmadan
Bolu şehrin ateşlere yakmadan
Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi

Ben de Köroğlu'yum yolum salasın (1)
Koç yiğide arz ettirem silasın
Depretmeden demir yayın cıdasın (2)
Oğlum Ayvaz seni göresim geldi

52

Yüce dağların başında
Kar bir yana kış bir yana
Depreşir ağzın içinde
Dil bir yana diş bir yana

N'idelim beyler n'idelim
Ahd-ı peymanı güdelim
Ayvaz'a imdat edelim (1)
Üç bir yana beş bir yana

Bire beyler bire paşa
Karlı karlı dağlar aşaa
Bir gün ola ayrı düşee
Kıç bir yana baş bir yana

(1) Yol salmak: Hediye göndermek. Burada Ayvaz'ı gönderdin demek istiyor.

(2) Cıda: Mızrak, kargı.

(1) Ayvaz, Bolu Beyinin tutsağı olduğu sırada söylenmiş.

N'oldu hey sevdiğim n'oldu
Dereler kan ile doldu
Gördün hasmın yeğın oldu (2)
Kaç bir yana eş bir yana

Kocadım belim büküldü
Zırhım silâhım söküldü
Bu gözüm doldu döküldü
Kan bir yana yaş bir yana

53

Bizim ellerin beyleri
Yakar kandili kandili
İçip arslana dönerler
Kadeh döndürü döndürü

Hem içerler hem kanarlar
Düşmana meydan ararlar
Arap atlara binerler
Boynun sündürü sündürü

(2) Yeğın: Çok, kuvvetli.

Çürüdü gönlüm çürüdü
İçerde yürek eridi
Beylerin kolu yoruldu
Kılığ döndürü döndürü

Beyler n'eyleyip n'idelim
Güzellerle göç edelim
Meydanda at oynatalım
Boynun döndürü döndürü

Köroğlu der ki karıdım (1)
İhtiyar oldum çürüdüm
At yoruldu ben yoruldum
Güzel bindiri bindiri (2)

(1) Karımak: İhtiyarlamak.

(2) Döndürü döndürü: Döndüre döndüre; sündürü sündürü: uzata uzata; bindiri bindiri: bindire bindire.

Dadaloğlu

1

Kalktı göç eyledi Avsar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar yakın eyler ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Belimizde kılıcımız kirmâni (1)
Taşı deler mızrağımın temreni (2)
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir

Dadaloğlu'm yarın kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur (3)
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir

-
- (1) Kirmâni: İyi kılıç.
(2) Temren: Mızrak ucundaki sivri demir.
(3) Davlumbaz: Büyük cenk davulu.

2

Şu yalan dünyaya geldim geleli
Severim kır atı bir de güzeli
Değip on beşime kendim bileli
Severim kır atı bir de güzeli

Atın beli kısa boynu uzunu
Kuru suratlısı elma gözünü
Kızın iplik iplik süt beyazını
Severim kır atı bir de güzeli

Atın höyük sağrı kalkan döşlüsü (1)
Kalem kulaklısı çekiç başlısı
Güzelin dal boylu samur saçlısı
Severim kır atı bir de güzeli

At koşu tutmasın çıktığı zaman
Yalı kaval gibi yıktığı zaman (2)
At dört kız on beşe yettiği zaman
Severim kır atı bir de güzeli

- (1) Höyük: Tepe. Sağrı: Atın kıcı. (Burada) höyük sağrı: atın kıcının şişman ve yüksek olanı (makbuldür).
(2) Yalı kaval: Atın koşarken yelesinin havalanması.

Dadaloğlu'm hile yoktur işimde
Yiğit olan yiğit görür düşünde
At dördünde güzel on-beş yaşında
Severim kır atı bir de güzeli

3

İlgıt ılgıt seher yeli esiyor
Gâvur Dağlarının başı dumanlı
Gönül binmiş aşk atına aşıyor
Bire beyler cünunluğun zaman'mı (1)

Aşağıdan iskân evi gelince (2)
Sararıp da gül benzimiz solunca
Malım mülküm seyfi gözlüm kalınca (3)
Kaypak Osmanlılar size aman mı

- (1) Cünunluk: Delilik, coşkunluk.
(2) İskân evi: Kozanoğlu'nun toprağına yerleştirilen yabancı aşiretlerin göçü.
(3) Seyfi: Güzel gözlü bir av kuşu.

Aşağıdan iskân evi geliyor
 Bezirgânlar koç yiğide güllüyor
 Kitabın dediği günler oluyor
 Yoksa devir döndü âhir zaman mı

Aşağıda akça çıgın ötünce (4)
 Katar başı mayaların sökünce (5)
 Şahtan ferman Türkmen ili göçünce
 Daha da hey Osmanlıya aman mı

Dadaloğlu'm sevdası var başımda
 Gündüz hayalimde gece düşümde
 Alışkan tüfekte dağlar başımda
 Azrail'den başkasına aman mı

(4) Akça çıgın: Bir nevi kuş.
 (5) Maya: Dişi deve. Sökünce: Yürüyünce.

4

Dostun bahçesinden yâd el geçmesin
 Kurutur ha nazlı dilber kurutur
 Senin sevdan yüreğimde yağ komaz
 Eritir ha nazlı dilber eritir

Yüksek olur arap atın kaltağı
 Eşsiz kalmaz koç yiğidin yatağı
 Korkarım bir kötüye değ (er) eteği
 Geri dur ha nazlı dilber geri dur

Arap at üstünde olsa postumuz
 İkrarından döndü m'ola dostumuz
 Bir gün kara toprak örter üstümüz
 Çürütür ha nazlı dilber çürütür

Dadaloğlu'm der ki ben ne yapayım
 Hangi din hak ise ona tapayım
 Eğil de bir al yanaktan öpeyim
 Beri dur ha nazlı dilber beri dur

5

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Meğer dünya her tarafta bir imiş
Ben dünyayı Al'Osman'ın sanırdım (1)
Meğer dünya dört sultanlık yer imiş

İrili ufaklı insan piç oldu
Onlar doğru geçinmesi güç oldu
Altı arap atlı şahbaz nic'oldu
Mamur sandım yalan dünya çürümüş

Okuttuğun tutmaz oldu âlimler
Kalktı da kitaptan arttı zulümler
Terlemeden mal kazanan zâlimler
Can verirken soluması zor imiş

Kulak verdim dört köşeyi dinledim
Meğer gıybetimi eden çoğ imiş (2)
Çok yaşayıp mihnet ile ölmeden
Az yaşayıp dem sürmesi yeğ imiş

Dadaloğlu'm der'ki sözüm vasiyet
Benim sözüm dinleyene nasihat
Ecsmelesiz kazanılmış piç evlât
O da dünyasına ziyankâr imiş

- (1) Al'Osman: Osman Oğulları, Osmanlı padişahlarının soyu, (burada) Osmanlı ülkesi.
(2) Gıybet: Arkasından söylemek, dedikodu.

6

Yine bir dilbere meyil aldırıldım
Ak gerdanda benler zer-nişanlıdır (1)
Çift çift olmuş kirpikleri belinir (2)
Zülfünün telleri pek reyhanlıdır

Bana nisbet çıkmış yolun üstüne
Samur kürk geyinmiş alın üstüne
Taramış saçların belin üstüne
Bir elma yanaklı sim gerdanlıdır (3)

Ne yaman bahçeli güllü gonceli
Sinem vurdu bir kirpiği kancalı (4)
Bilmem Ödemiş'li bilmem Gence'li
İlle yanılmazsam Pehlivanlı'dır

Dadal'im sarpa düşürdüm yolumu
Gördü gözüm kabul ettim ölümü
Geldi geçti hiç sormadı halimi
Âlâ güzel amma pek elvanlıdır (5)

- (1) Zer-nişan: Altın nişan.
(2) Belinir: Bölünür, ayrılır.
(3) Sim gerdan: Burada "beyaz gerdan".
(4) Sinem vurdu: Sineme, göğsüme vurdu.
(5) Elvan: Renkler; (burada nazlı, cilveli anlamına.)

7

Bir yiğit de anasından doğunca
Kur'ağaçta bir dal bitmiş gib'olur
Yaşı varıp on beşine değince
Yükünü kumaştan tutmuş gib'olur

Aşıklar sazını eline alsın
Güzeller perdesin yüzüne vursa
Bir yiğit sevdiğin sesini duysa
Gölde gövel ördek ötmüş gib'olur (1)

Eğlene bire de gönlüm eğlene
Ay gele de orta yeri dolana
Yiğidin sevdiği yanınd'olana
Günde düğün bayram etmiş gib'olur

Dadaloğlu'm der ki sözüm kayıran
Çekip yırtıp bir yakadan ayıran
Diyom muhannetten karın doyuran
Eliyle ağı yutmuş gib'olur

(1) Gövel ördek: Yeşil başlı ördek, yaban ördeği. Gib'olur:
Gibi olur.

3

Çıktım yücesine seyran eyledim
Cebel önü çayır çimen görünür (1)
Bir firkat geldi de coştum ağladım
Al yeşil bahçeli Kaman görünür (2)

Şaştım hey Allah'ım ben de pek şaştım
Devrettim Akdağ'ı Bozok'a düştüm (3)
Yozgad'ın üstünde bir ateş seçtim
Yanar oylum oylum duman görünür

Biter Kırşehir'in gülleri biter
Çıgırısır dalında bülbüller öter
Ufacık güzeller hep yeni yeter
Güzelin kaşında keman görünür (4)

(1) Cebel: Gâvur Dağları üstünde bir kasaba.
(2) Kaman: Kırşehir ilinin bir köyü.
(3) Akdağ: Kayserinin kuzeyinde bir dağ. Bozok: Yoz-
gat ilinin eski adı.
(4) Keman: Yay. Eski gairler kaşı yaya benzetirlerdi.

Gönül arzuladı Niğde'yi Bor'u
Gün günden artmakta yiğidin zârı
Çifte bedestanlı koca Kayseri
Erciyaş karşında yaman görünür

Dadaloğlu'm da der zatından zâtı
Çekin eyerleyin gökçe kır atı
Göçmek değil bizim ilin muradı
Ak yâre gitmemiz güman görünür (5)

Yürü yiğit yürü yoluna yürü
Ağustos'ta erir dağların karı
Gayet güzel olsa yiğidin yarı
O yiğit yanına nazınan gelir

Sana derim sana ey Kınalıtaş
Gözümde akıttım kanlar ile yaş
Göllerde oynayan iki yeşil baş
Göllerin safası kazınan gelir

(5) Güman: Şüpheli.

Yürü yiğit yürü yolundan kalma
Her yüze güleni dost olur sanma
Ölümden korkup ta sen geri durma
Yiğidin alınına yazılan gelir

Misis köprüsünde kollarım bağı
Ayrılık elinden ciğerim dağı
Göksün'e varınca Bayazitoğlu
Sana gelen beyler sözünen gelir

Dadaloğlu'm der ki kolum yazılı
Atım gök kır attır yanım tazılı
Gelir koyunları yanı kuzulu
Karışmış sağmalı yozunan gelir (1)

10

Kozan'a iller Kozan'a
Akıl ermez bu düzene
Öldürmüşler Beyimizi
Yasak mezarın gezene

(1) Sağmal: Süt veren, sağılan hayvan. Yoz: Sağmal olmayan, kısır (hayvan).

Kara çadır is mi tutar
Altın tabak pas mı tutar
Kozanoğlu ölmeğilen
Avşar kızı yas mı tutar

Şu Feke'nin hanımları
Talim bilmez âlemleri
Kör olasin Derviş Paşa
Hep dul koydun gelinleri

Kara çadır eğme ilen
Ucu yere değme ilen
Ne kaçarsın Kozanoğlu
Üç beş atlı gelmeğilen

Kızılırmak akmam dedi
Kenarımı yıkmam dedi
Ünü büyük Kozanoğlu
Ben yerimden kalkmam dedi

Kızılırmak akar gider
Kenarımı yıkar gider
Ünü büyük Kozanoğlu
Boyuncuğun bükür gider (1)

(1) Manilerden yapılmış Dadaloğlu'nun meşhur türküsüdür.

11

Gecebaş geldi nerde-kışladı (1)
Ufacık evlere neler işledi
Taze gelin, büyük kızdan başladı
Ölüm de güzeli sevmişe benzer

Gecebaş geldi de el-ayak şaştı
Han evler kapandı dükkânlar göçtü (2)
Koç yiğit kalmadı toprağa düştü
Analar yürekten yanara benzer

Ulu minârede selâ verildi
Binbir ayak bir ayağa derildi (3)
Kabirciye kazma kürek verildi
Arkadan da Mehdi gelire benzer (4)

Dadal, Mevlânın sunduğu ağıdır
Pençe vurur canevimi dağdır
Ecel değirmende onun öğütür
Teknenin başında yük vara benzer

(1) Gecebaş: Salgın bir hastalık olacak. Kozanoğlu isyanları sırasında bir kolera salgını çıktığı Cevdet Paşa'nın "Maruzat" ında yazılıdır. Bu hastalıktan binlerce halk ve asker ölmüştür. Bu şiir o salgın acısıyla söylenmiştir.

(2) Han evler: Ulu evler, ağa evleri.

(3) Bin ayağın bir ayağa derilmesi: Halkın bir yere toplanması, ölü evinde toplanmak.

(4) Mehdi: Dünyanın sonunda, kıyamete yakın meydana çıkarak fenahları düzeltereğine inanılan adam, Deccal.

12

Beni yâdeyledi bu âh-u zârlar
Çan çalıp develer nazlaşıp gider
Altı arap atlı dolu cıdalar
Elinde turnalar söyleşip gider

Boyunu benzettim bir selvi dala
Yanakları benzer tomurcuk güle
Seherin vaktında düşülmüş yola
Bir bir katarını gözleşip gider

Gene şenliklendi dereler düzler (1)
Otağın yüklenmiş gidişin gözler
Simden çuha geymiş gelinler kızlar
Hani yayla, der de özleşip gider

Dadaloğlu'm der ki yürekten derdim
Güzeli medhetmek dilimde virdim (2)

.....
Yürekte yarlar sızlaşıp gider

(1) Şenlik: Kalabalık.

(2) Dilimde virdim: Dilimden düşürmediğim, durmadan tekrar ettiğim.

13

Aşağıdan Yusuf Paşam geliyor (1)
Düşmanma karşı koyan merd olur
Şahin kocasa da vermez avını
Aslı kurt yavrusu yine kurt olur

Arap atlar yağma oldu arada
Fitiller işliyor azgın yarada
Bana derler ne gezersin burada
Ölenece yüreğimde derd olur

Küheylânım yedim yedim yederler (2)
Olanca malımı talan iderler (3).
Heves-güves yaptırdığım odalar (4)
Korkarım ki düşman konar yurt olur

Dadaloğlu der ki göründü dağlar
Aşiret kavgasın görenler ağlar
Ben öldüğüme kayırmam Beyler (5)
Zahm düşman üstümüze merd olur

(1) Yusuf Paşa: İsyan eden aşiret reislerinden biri. Bir dövüş sonunda öldürülmüştü.

(2) Yedim yedim yetmek: Yedeğe almak. Hırpalıyarak götürmek.

(3) Talan: Yağma.

(4) Heves güves: Özenerek, heves ederek. "Güves" in bir başma anlamı yoktur, burada sözü kuvvetlendiriyor.

(5) Kayırmam: Yanmam.

14

Gelin ağ'lar seyredelim güzeli
Gövel ördek gibi indi göllere
Cilâlar sürünmüş allar geyinmiş
Doğan aylar gibi doğdu sabahtan

Ak yarın karşısında durulmaz
Huri midir melek midir bilinmez
Acar akça ile satın alınmaz (1)
Dür-ü mah gibi geçti sabahtan (2)

Mecnun gibi ben dağları gezerim
Bir güzelde ahdım kaldı nazarım
Nerde güzel görsem ismin yazarım
Defterim elimden aldı sabahtan

Dadaloğlu der ki usuldur boyu (3)
Kaşları yay olmuş kirpikler oku
Bahası yok kaşlarının her yayı
Kirpiği sinemi deldi sabahtan

- (1) Acar akça: Yeni para, kullanılmamış para.
(2) Dür-ü mah: Parlak ay.
(3) Usul boy: İnce uzun boy.

15

Cerit Rakiye'den sökün eyledi (1)
Bir firkat geldi de serime doğru
Altı arap atlı Avşar beyleri
Çek atın başını Urum'a doğru (2)

Cerit Rakiye'den arayı açın
Murad'ın altından Kined'i geçin (3)
Sarardı benziniz yaylaya göçün
Çek atın başını Urum'a doğru

Dolanayım Yarsuvat'ın yolundan (4)
İçen ölmez Binboğa'nın gölünden
Arslan beyim Sar'aslan'ın yolundan (5)
Çek atın başını Urum'a doğru

Dadaloğlu'm der de ne söylesem hak
Şükür olsun Mevlâ'ya yüzümüz ak
Bize bu illerde devir günü yok
Çek atın başını Urum'a doğru

- (1) Cerit: Çukurova'da bir Türkmen aşireti. Rakiye: Eski Halep vilâyetimizde Rakka kasabası.
(2) Urum: Torosların öteyanı, Orta Anadolu (Rum).
(3) Murat: Fırat nehrinin bir kolu. Kinet (Kinez): Nizib'in bir köyü.
(4) Yarsuvat: Ceyhan'ın eski adı.
(5) Sar'aslan: Kadirli ilçesinde Sarıaslan denilen yer.

16

Atım kalk gidelim sılaya doğru
Tırnağını taşa vurmam düzünen
Koç yiğit de gurbet ele düşerse
Yanar bağı ateşinen közünen

Bilirdim Kilis'i ezel ezeli
Çok olur oranın okur yazarı
Şirin olur Antep eli güzeli
Eğler koç yiğidi cilve nazınan

Karakayu derler beyler dolanır
Orda içen Gövdeli'de sulanır
Pazarcık suyunda gönlüm bulanır
Ötüşür ördeği turna kazınan

Ahır Dağı'n erken geçin ağalar
Alışar çevresi bahçeler bağlar
Kısığ'ın yöresi şol ulu dağlar (1)
Karı yatar namlı namlı buzunan

Buyrun ağalar Cela'ya varalım
Orada dost hatırımı soralım
Ketizmen'den Pınarbaşı'n bulalım
Eşe Fatma'm oynar döner kızınan (2)

(1) Kısığ: Bir geçit. Yöre: Çevre, etraf. Şol: Şu.

(2) Közünen, nazınan, kazınan, buzunan, kızınan: Köz ile, naz ile, kaz ile, buz ile, kız ile.

17

Yükseklerde şahin gibi süzülür
Enginlerde turna gibi düzülür (1)
Haçan dostu ansa gönlüm üzülür (2)
Şimdi döndüm düzen tutmaz tele ben

Adama bakışta bir hoşça bakar
O dostun hasreti sinemi yakar
Ak göğüs arası mis gibi kokar
Bülbül gibi kona idim dala ben

Dadaloğlu'm der ki zatı zatınan
Bir güzel sevdim ben pek firkatman
Önü sine-bentli bir al atınan (3)
Düşeydim de o dost ile yola ben

(1) Düzülmek: Dizilmek, sıralanmak, katarlanmak.

(2) Haçan: Ne zaman, ne vakit.

(3) Sine-bent: Göğüs bağı.

18

Gönülden gönüle yol gider derler
Onu sürmeğe bir hoşça can gerek
Doğru söyle yiğit işin doğrusun
Hilebaz olamaz yiğit bön gerek (1)

Buna kılıç derler aralar açar
Püskürür meydana al kanlar saçar
Bazı kötüler de öğünür geçer
Yiğit batman döğer gözde hor gerek

Yüksek kayalarda şahinler olmaz
Kısırdır katırlar kulun kunlamaz (2)
Bazı hocalar da çalgı dinlemez
"Nedir kuru ağaç bize din gerek" (3)

Dadaloğlu der ki belim bükülür
Gözümün gevheri yere dökülür
Yalnız taştan duvar olmaz yıkılır
Koç yiğide emmi dayı il gerek

(1) Bön: Saf, temiz kalpli.

(2) Kulun kunlamak: Yavrulamak, doğurmak (atlar ve katırlar hakkında).

(3) Kuru ağaç: (burada) saz, çalgı. Bu mısra softaların sözüdür.

19

Dinleyin ağalar bir söz edeyim
Bir güzel beni dilinen kandırdı (1)
Söz verdi de geri döndü sözünden
Kötüleri üstümüze güldürdü

Devşir hey sevdiğim simlerin kuşan (2)
Deli olur senin sevdana düşen
Dostum nerde deyi sorup sormayan (3)
Muhabbeti ara yerden kaldırdı

Senin için geyeceğim alları
Irak idi yakın ettim yolları
Heves-güves yetirdiğim gülleri (4)
Korkuyorum bir soysuza yoldurdu

Dadaloğlu'm der ki bakın halime
Değirmen dönüyor çeşmim seline
İnanman güzelin tath diline
Çokça beni serseriye yeldirdi (5)

(1) Dilinen: Söz ile, dil ile.

(2) Simlerin kuşanmak: Zilyet, süs eşyasını takınmak.

(3) Sorup-sormamak: Arayıp sormak, soruşturmak.

(4) Heves-güves: Heves ederek, özenerek. Yetirmek: Yetiştirmek, bakmak.

(5) Yelmek: Koşmak, acele yürümek. (Burada) serseri gibi dolaştırmak.

20

Gel ha güzel gel ha methin söyleyim
Ağzın şeker dudakların bal gibi
Yaşta küçük amma boyda münasip
Sallanıyor bir fidanca dal gibi

Kalem aldım kaşlarını çatmaya (1)
Hicabettim adın sual etmeye
Baban seni az bahaya satmaya (2)
Bakıp durur bin liralıp mal gibi

Gezdireyim yeşil ilen alman
Besliyeyim şeker ilen balınan
Baban seni bana verse malınan
Koklarıdım yeni açmış gül gibi

Hezele de Dadaloğlu'm hezele (3)
Melhem eyle gel yararı tazele
Ak saray gerektir böyle güzele
Çalışırdım on halayık kul gibi

- (1) Çatmak: (burada) boyamak, rastıklamak.
(2) Satmak: (burada) evlendirmek.
(3) Hezele: Anlamı yoktur.

21

Alaydım da cura sazım dizime
Çekseydim sürmeler ala gözüne
Cihan güzel olsa girmez gözüme
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Şu karşıkı dağda yanar bir ışık
Aldırmış sevdiğin ağlar bir âşık
Bir ceren bakışlı zülfü dolaşık (1)
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Dadaloğlu söylenmiyor borandan (2)
Yıkılsın dağların kalksın aradan
Elbeyli'den geldim koru Yaradan
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı (3)

- (1) Ceren: Geyik.
(2) Boran: Fırtına.
(3) Güman: Şüphe, işkil.

22

Oturmuş ağ gelin taşın üstüne
Taramış zülfünü kaşın üstüne
Bir selâmı geldi başım üstüne
Alırım kız seni komam ellere

Atımın kuyruğu cura saz gibi (1)
Divana durmuş da ergen kız gibi (2)
Alarmış yanağı bahar yaz gibi (3)
Getirin kır atım göçem ellere

Dadaloğlu der ne oldum kastana
Gelir geçer selâm verir dost bana
.....
Göçeyim mi kahbe Bulgar ellere (4)

- (1) Cura: Bir nevi telli saz.
(2) Ergen kız: Bekâr kız, genç kız.
(3) Alarmak: Al renk almak, allanmak.
(4) Bulgar: (burada) Bulgar dağı.

23

Bereket var toprağında taşında
Kırık kırık eser yelin Binboğa (1)
Seyfilerin döner yanbaşında (2)
Farız avcı ister yerin Binboğa (3)

Binboğa'yı dersin ünlüdür ünlü
Güz ak saya geyer, yaz ipek donlu (4)
Sağ yanın Saracık solun Reyhanlı (5)
İlin Avşar değil Cerit, Binboğa (6)

Dadaloğlu'm der ki sen seni tanı
Adam arap ata vermezdi yanı
Sana derim sana dağlar sultanı
Sana eş olur mu Berit, Binboğa (7)

- (1) Binboğa dağı: Toroslarm kollarından biri.
(2) Seyfi: Bir av kuşu.
(3) Farız: İyi, mahir, usta.
(4) Saya: Ayakkabı. Don: Elbise.
(5) Saracık, Reyhanlı: Binboğa dağlarında yer adları.
(6) Avşar, Cerit: Birer aşiret adı.
(7) Berit: Bir dağ.

24

Sana derim sana Hasan Kalesi
Alt yanında dögüş oldu yön oldu
Yiğit olan yiğit çıktı meydana
Koç yiğitler arap ata bin oldu

Akşamki gördüğüm şu kara düşler
Hesaba gelmedi kesilen başlar
Eğerlen atımı küçük kardaşlar
Hünkâr tarafından bize gel oldu

Akşamınan ikindinin arası
Aldı beni şu düşmanın yarası
Ecel geldi ölmemizin sırası
Ağladı el-oba gözü kan oldu (1)

Dadaloğlu'm der ki belim büküldü
Gözümün cevheri yere döküldü
Üç yüz atlı ile cenge dikildi (2)
Yüzü geldi iki yüzü dön oldu (3)

- (1) El-oba: Asiret halkı.
(2) Dikildi: Katıldı, girdi.
(3) Dön oldu: Geri döndü.

25

Turnam gelir katar katar
Kanadın boynuna atar
Seher ile bir kuş öter
Ötüşü gül dalınd'olur

Kır-atın sarı donlusu
Yiğidin gözü kanlısı
Güzelin göğsü benlisi
O da Aydın ilind'olur

Kederlenme deli gönül
Yiğide hürmetler olur
Namlı namlı kar istersen (1)
O da Çiçek Dağınd'olur

Dadal'im ben, yoktur malım
Her sözlerim Hakk'a malûm
Allah'ın sevdiği kulum
Sevdiceğim yanımd'olur

- (1) Namlı namlı: Öbek öbek, parça parça, bölük bölük.

26

Dumanlanır Aladağ'ın alanı
Ortasında sarı çiçek savranı (1)
Yiğit durağı da aslan yatağı
Dilberlerin hep de böyle ala mı (2)

Pınarında bir yenice sağlık var
Çimeninde ıstar görmüş yağlık var (3)
Kızlarında bir başkaca aklık var (4)
Irmağı da şu dağların ala mı (5)

Koç yiğitler cirit oynar dölekte (6)
Geyikleri yaylım eder yaylakta (7)
Bir koku var toprağında ırmakta
Gözüm yaşı davarında kala mı

(1) Savran: Sarvan yani deveci. Burada küme.

(2) Ala: Burada hile anlamına.

(3) İstar: Kılıcı, bez gibi şeyler dokunan tezgâh. Yağlık:

Mendil, başörtüsü.

(4) Aklık: Aklık.

(5) Ala: Karışık renk.

(6) Dölek: Düz yer.

(7) Yaylım: Otlamak. Yaylak: Otlak, yayılacak yer.

Dadal'ım der binbir dağı gezerim
Aladağ'da bir yapılı gözerim (8)
Hak vergisi şıvgaların ezerim (9)
Bağışla gör mor sümbüllü Ala'mı (10)

27

Yine tuttu Gâvur dağı boranı
Hançer vurup acarladın yarımı (1)
Sana derim Mistik Paşa öreni (2)
İçindeki bunca beyler nic'oldu

Çınar sana arka verip oturan
Pöhrenk ile sularını getiren (3)
Yoksulların işlerini bitiren
Samur kürklü koca beyler nic'oldu

(8) Gözer: Kalbur. Bu mısradaki çok üzüntülü, kalbinin delik deşik olduğunu anlatmak istiyor.

(9) Şıvga: Filiz, taze fidan, çıvgm.

(10) Ala: Tanrıya hitabederek, "mor sümbüllü Ala dağına bana bağışla" demek isteniyor. Burada Ala, Ala dağı işaretlidir.

(1) Acarlamak: Yenilemek.

(2) Mistik Paşa: Dadaloğlu'nun aşiretini idare eden derebeyi. 1884-85 yıllarında Cevdet ve Derviş Paşalar tarafından yakalanıp İstanbul'a sürülmüştür.

(3) Pöhrenk: Toprakta yapılmış su borusu.

Tavlasında arap atlar beslenir
 Konağında baz şahinler seslenir
 Duldasında nice yiğit yaslanır (4)
 Bozkıratlı yüce beyler nic'oldu

Feneri de deli gönül feneri
 Atları da dolanıyor kenarı
 Sana derim Küçük Ali öreni (5)
 Sana inip konan beyler nic'oldu

Sabahaca kandilleri yanardı
 Soytarılar fırl fırl dönerdi
 Ha deyince beşyüz atlı binerdi (6)
 Sana inip konan beyler nic'oldu

Mistik Paşa gitmiş odası yaşlı
 Hatunları vardı hep turna sesli
 Top top zülüflü de İstanbul fesli
 Usul boylu hatunların nic'oldu

(4) Dulda: Gölge, rüzgârın değmediği yer.

(5) Küçük Ali öreni: Küçük Ali, Mistik Paşanın babasıdır. Her ikisi de sürüldükten sonra vıran kalan yerleri.

(6) Ha deyince: Haydi, deyince.

Saçı altın bağlı fesler sırmalı
 Lâhuri şal geymiş gümüş düğmeli
 Gözleri kudretten siyah sürmeli
 Mor bilekli güzellerin nic'oldu

Derviş Paşa yaktı yıktı illeri
 Soldu bütün yurdumuzun gülleri
 Karalar geydik de attık alları
 Altınımız geçmez akça tunc oldu

Ağlayı ağlayı Dadal'ım söyler
 Vefasız dünyayı şu insan n'eyler
 Bir yiğidi bir kötüye kul eyler
 Şimden sonra yaşaması güc oldu

Dinlen ağalar birem birem söyleyim
Arşı çarşı gider yolun var dağlar
Kamalakh kar'ardıçlı sekiler (1)
Selvili söğütlü şarın var dağlar (2)

Binboğa'yı dersin dağların beyi
Gözüken Soğanlı hani Koçdağı
Aladağ Bakırdağ Bulgar'ın tayı (3)
Erciyeş ulunuz pirin var dağlar (4)

Ahırdağ'dan gördüm Maraş beyini
Engizek'de derler elin çoğunu (5)
Gezdim seyreyledim Konur dağını
Göğsü gök ördekli gölün var dağlar

Dadaloğlu'm bunu böyle diyeli
Üçyüz altmış altı dağı sayalı
Burnu hırızmalı katar mayalı (6)
Kol kol olmuş gelir elin var dağlar (7)

(1) Kamalak: Bir nevi çam ağacı. Seki: Dağ yamacındaki düzlük.

(2) Şar: Şehir.

(3) Tay: Denk, hayvan yükünün bir tarafı.

(4) Pir: Yaşlı. (Burada dağların en yaşlı olan Erciyeş'i gösteriyor.)

(5) Engizek: Maraş'ta Ahır dağının kuzeyindeki dağ. Çoğunu: Çoğu, fazlası.

(6) Hırızma: Azgın hayvanların burnuna takılan halka.

(7) Kol kol olmak: Dizi, dizli, sıra sıra, olmak.

Yaylalarda bir güzele uğradım
Gümüş nalın geyer altın halman (1)
Onun her bakışı bir Gazi değer (2)
Şu dünyada baha yetmez malman

Entarisin geydirdiler sivayı (3)
Hiç geymesin atlas ile dibayı (4)
Beş yüz arşın yüksek olsun sarayı
Al yanağa gün değmesin yılınan

İnanmayan gelsin baksın maşkına (5)
Altın tasda bâde içmiş aşkına
Ben ilâyik gördüm sultan köşküne
Dört çevresi sümbül ilen güllünen

Ben ilâyik gördüm onu paşaya
Arap köle tayını taşıya
Yurttan yurda bindirsinler koşuya
Göçebe de böyle gitsin elinen

(1) Hâl: Ayak bileğine takılan halka, bilezik.

(2) Gazi: Gazi altını, zîynet altını.

(3) Siva: Bir çeşit kumaş olacak.

(4) Diba: İpekli bir kumaş.

(5) Maşk: Gösteriş.

Dadaloğlu bunu söyler yolunan (6)
Ebrûları sırmayınan telinen (7)
Sallanı sallamı gidiyor mayan (8)
Gezdir zalim yeşilinen alınan

30

Bindiğin at Aşkar mıdır ya Düldül (1)
İrengi bozadır der Türkmen Oğlu (2)
Eyerlen kır atı mahzun kalmasın
Biner döğüşürüm der Türkmen Oğlu

Ali Paşa'm her ülkeyi bağladı
Ah etti de torun deyi ağladı
Her obadan üç beş yiğit hoşladı
Siftah hoşlayan da bir Türkmen Oğlu

(6) Yolunan: Gereği gibi, yolu ile.

(7) Ebrû: (aşlı) kaş. Burada elbise anlamına kullanılmış.

(8) Maya: (aşlı) besli dişi deve. Burada benzetme yolu ile sevgili demek.

(1) Aşkar: Battal Gazî'nin meşhur atı. Düldül: Muhammet Peygamberin Hz. Ali'ye hediye ettiği beyaz at.

(2) Türkmen Oğlu: Aşîret beylerinden biri.

Karartısı çok ordusu fena
Döğüşen yiğitler boyanır kana
Kasavet mi çeker doğuran ana
Nöbet bıçağa bindi der Türkmen Oğlu

Kara Ahmet der ki gel etme inadı
Bıldır deden dedemizi sınadı
Benim koğduğumun kalkmaz kanadı
Çekerim çengeni der Türkmen Oğlu

Elinde kargısı oylukta satır
Kesilen kelleler meydanda yatır (3)
Korkma beyim korkma salâvat getir
Arkamızdan gelen koç Türkmen Oğlu

Gezdir Dadaloğlu gezdir kır atı
Nalları dökülmüş yeniden düzdür
Kargının ucuna Maşallah yazdır
İlet Sadık Beye ver Türkmen Oğlu

(3) Yatır: Yatıyor.

31

Yine geldi yaz ayları
Göçeceğim şimdengerü
Yaz yağmuru sulu olur
Coşar çağlar şimdengerü

Ağaçlar pürçünü açtı (1)
Kuşlar kılavuzum seçti
Yolumuz gurbete düştü
Garip düştüm şimdengerü

Ağaçlar geydi donunu (2)
Kuşlar arıttı ününü
Garip olan vatanını
Anar ağlar şimdengerü

Dadaloğlu'm der ki bana
Derdim artar ondan yana
Öter bülbül yana yana
Gözüm çağlar şimdengerü

(1) Pürçü: Çiçek.

(2) Elbisesini giydi, yeşillendi.

ŞİRİLERİN FİHRİSTİ

İlk dörtlüklerin son mısra kafiyesinin son harfleri alfabe sırasına göre sıralanmış sayfa sayıları yanlarında gösterilmiştir.

KÖROĞLU

	Sayfa
33 - Başı telli sanem Ayvaz ağlama	55
28 - Eğilip de öz kanını yalana	47
20 - Seyreyleyin el'ayağı şaşana	39
52 - Dil bir yana diş bir yana	76
14 - Yiğidi doğuran ana bin yaşa	32
26 - Gelin ağlaşak Hoylu'ya	45
27 - Sarfedin beylere ha ben gellince	46
21 - Yeyin olur leşker meydan içinde	40
30 - Dolmalı deryalar leş leş üstüne	50
40 - Çamlıbellere bellere	62
16 - Mevlânın aşkına basın kılınca	36
45 - Tende arzmanım kalmadı	69
7 - Arslan yatağında arslan olmalı	24
15 - Yiğit on beg yerden yaralanmalı	33
49 - Hiç haddinden şaşmamalı	73
43 - Boynu selvi dah olaydı	66
22 - Kaçar zorlayı zorlayı	41
48 - Gelir parlayı parlayı	72
51 - Göndersin Ayvaz'ı göresim geldi	75
4 - Basın derelere leşleri şimdi	20
44 - Ağlayanlar gülmeseydi	68
3 - Kırarım belleri bir gün olur ki	19
47 - İlle mavili mavili	71
37 - Karlı dağlar yerinde mi	59
50 - Nasıl benim kılam seni	74

32 - Ver yolun bacını gel geç Ermeni	53
8 - Gelsin döğüşelim Bolu Beyleri	25
10 - Koçak Demirc'oğlum yanımda gerek	27
6 - Kendi yiğit özü metin er gerek	22
38 - Çimenleri soluk soluk	60
25 - Gelin gelin duruşalım	44
36 - Uçup çekilip gidelim	58
24 - Seni bağlar al'giderim	43
12 - Demirc'oğlu bensiz gitmez neyleyim	30
46 - Ben gönümlü bilmez miyim	70
11 - Vur diyende vurmaz mısın	29
2 - Candan serden geçen gelsin	18
35 - Güller, Demirc'oğlu durmasın gelsin	57
41 - Bizim iller Çamlıbeller aşkolsun	64
31 - Şol Koca Kenan'ın günüdür bugün	51
5 - Vermiş Allah bilin beyler	21
34 - Ağam gelür deyü gözü yoldadır	56
1 - Dağlar sada verip seslenmelidir	17
23 - Asker almış koşa gelir	42
18 - Bir er yırtar söker gelir	37
13 - Divan gümbür gümbürleşir	31
42 - İçmeye Ayvaz geliyor	65
29 - Söndürür Erzurumu Kânu titretir	49
9 - Kötüler kavgadan kaçır dön olur	26
17 - Sırma çullu küheylanlar günüdür	36
53 - Kadeh döndürü döndürü	77
39 - Arkam sensin kalam sensin dağlar hey	61
19 - Kazaya ırıza diyenlerdeniz	38

DADALOĞLU

23 - Farız avcı ister yerin Binboğa	105
10 - Yasak mezarın gezene	91
22 - Ahırım kız seni komam ellere	104

21 - Sende bir gümanım var Çiçek Dağı	103
26 - Dilberlerin hep de böyle ala mı	108
3 - Bire beyler cünunluğun zamanımı	83
20 - Sallanıyor bir fidanca dal gibi	102
2 - Severim kır-atı bir de güzeli	82
18 - Hilebaz olamaz yiğit bön gerek	100
14 - Doğan aylar gibi doğdu sabahunan	96
29 - Şu dünyada daha yetmez malınan	113
17 - Şimdi döndüm düzen tutmaz tele ben	99
16 - Yanar bağı ateşinen közinen	98
28 - Selvili söğütlü şarın var dağlar	112
12 - Elinde turnalar söyleşip gider	94
11 - Ölüm de güzeli sevmişe benzer	93
6 - Zülfünün telleri pek reyhanlıdır	87
1 - Yüce dağdan aşan yollar bızlıdır	81
4 - Eritir ha nazlı dilber eritir	85
9 - O yiğit yanına nazınan gelir	90
7 - Yüklünü kumaştan tutmuş gib'olur	88
25 - Ötüşü gül dalında olur	107
13 - Aşlı kurt yavrusu yine kurt olur	95
8 - Al yeşil bahçeli Kaman görünür	89
5 - Meğer dünya dört sultanlık yer imiş	86
27 - İçindeki bunca beyler nic'oldu	109
24 - Koç yiğitler arap ata bin oldu	106
30 - Biner döğüşürüm der Türkmenoğlu	114
15 - Çek atın başını Uruma doğru	97
19 - Kötüleri üstümüze güldürdü	107
31 - Coşar çağlar şimdengerü	116